

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

(Втора Сесия)

ХСУШ ЗАСЪДАНИЕ, ЧЕТВЪРТЪКЪ 11 ДЕКЕМВРИЙ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на г-на Н. Сукнарова. — Начало въ 1 часъ и 20 мин. послѣ пладнѣ).

Председатель: (Звъни.) Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Баларевъ: (Чете списъка.) Вчера отсъстваха: Христо Стояновъ, Даскаловъ, Расолковъ, Иосифъ Ковачевъ, Карапетровъ, Горбановъ, Цеко Ванчевъ, Т. Балабановъ, Климентъ Браницкий, Даскалъ Тодоръ, Атанасъ Храновъ, Райчо Каролевъ, Г. Тишевъ, Д-ръ Браделъ, Г. Кирковъ, Бурмовъ, Йорданъ Тодоровъ, Митрополитъ Григорий, Г. Цанковъ, Начевитъ, Т. Станчевъ, Савва Ивановъ, Атанасъ Костовъ, Кънчо Жековъ, Костаки Буюклуоглу, Василь Поповичъ, Ахмедъ Идризоглу, Михалаки Колони, Симеонъ Митр. Преславский, Болѣвский, Тодоръ Икономовъ, Христо Дюкмеджиевъ, Иванчо Стояновъ, Никола Стойчовъ, Тома Кърджиевъ, Калчо Симеоновъ и Стоилъ Поповъ.

Председатель: Отъ 172 представители 58 заедно съ касиранитѣ отсъствуватъ, 114 присъствуватъ, повече отъ половината и засѣданието се открива. Ще се чете 94 протоколъ.

Секр. Даневъ: (Чете 94 протоколъ.)

Председатель: Има ли нѣкой да забѣлжи върху четений протоколъ? (Нѣма.) На дневний редъ ще се продължи разгледжанието върху избиравелний законъ.

Докладчикъ Даневъ: (Чете:)

ГЛАВА IV.

Наказания за престапленія по изборитѣ.

Чл. 35. Всѣко лице, което би причинило да се внесе въ избиравелний списъкъ или подъ лъжовно, или чуждо име или лъжовно звание и мѣстожителство, както и всѣко лице, което би скрilo нѣкое отъ условията които не му даватъ право да бжде избиравелъ споредъ 2-й членъ на тоя законъ, сжщо и всѣко лице, което би се вписало въ два или повече избиравелни списъци, или би гласоподавало въ двѣ или повече избиравелни събрания, наказва се съ затворъ отъ единъ до три мѣсеца и съ глоба отъ петдесетъ до триста лева.

Председатель: Желаетъ ли нѣкой да говори върху 35 членъ? (Не желаетъ.) Който не приема члена както стои въ доклада на комиссията да си дигне ржката. (Никой.) Значи приетъ.

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 36. Ония, които сж назначени за изброяването на гласовѣтъ, ако скрѣтъ, прѣтурѣтъ или промѣнятъ нѣкои бюлетени, или прочетѣтъ умишленно имена други а не тѣя, които сж писани въ бюлетинѣтъ, наказватъ се съ затворъ отъ три мѣсеца до една година и съ глоба отъ триста до двѣ хиляди лева.

Сжщото наказание се налага на всѣко лице, което по исканieto на нѣкой избирателъ да му се напише бюлетинѣтъ, би вписало друго име, а не това, което му е казалъ самъ избирателѣтъ.

Ще забѣлѣжа, че въ втората алинея на този членъ трѣба да се исхвърли думата „се“ и трѣба да се каже „да му напише“. (Приема се.)

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 37. Влизанieto въ избирателното събрание съ оружѣе е запрѣтено: лицата, които нарушаватъ това правило, наказватъ се съ затворъ отъ единъ до три мѣсеца и съ глоба отъ сто до триста лева. (Приема се.)

Чл. 38. Който би общавалъ или приемалъ пари или подарѣци, съ условие да гласоподава за тогава или оногава или би гласоподавалъ за това или онова лице подъ условие, че ще получи нѣкоя общественна или частна служба или каква да е лична полза, наказва се съ затворъ отъ три мѣсеца до една година и съ глоба отъ двѣстѣ до двѣ хиляди лева. (Приема се.)

Чл. 39. Ония, които съ заплашване, съ насилие или съ биење поискатъ да накаратъ или сж накарали нѣкой избирателъ да се въздржи отъ гласоподаване, наказватъ се съ затворъ отъ единъ мѣсець до една година и съ глоба отъ сто до двѣ хиляди лева. (Приема се.)

Чл. 40. Ония, които чрезъ лъжовни извѣстия клеветнически слухове или съ други калпазански срдѣства сж поискали да измамѣтъ или сж измамили гласоподаването на избирателѣтъ, наказватъ се съ затворъ отъ единъ мѣсець до една година и съ глоба отъ сто до хиляда лева. (Приема се.)

Чл. 41. Ония, които чрезъ викове и заплашителни заявления повърнатъ изборитѣ или нарушѣтъ избирателното право на избирателѣтъ или свободата на гласоподаването наказватъ се съ затворъ отъ три мѣсеца до една година и съ глоба отъ сто до хиляда лева. (Приема се.)

Чл. 42. Ако виновнитѣ по престѣпленията, предвидени въ членовѣтъ отъ 35-й-41-й отъ настоящия законъ, сж държавни или обществени служители или пакъ членове отъ избирателното бюро, наказанията сж двойни. (Приема се.)

Чл. 44. Запрѣтена е всѣкакъвъ видъ агитация отъ страна на правителствениѣтъ и обществени чиновници, и виновнитѣ се наказватъ съ затворъ отъ единъ мѣсець, до една година и съ глоба отъ триста до хиляда лева. (Приема се.)

Чл. 44. Всѣкий избирателъ, който е гласоподавалъ, има право да тегли на сждѣ виновнитѣ по изборитѣ. (Приема се.)

Чл. 45. Изложенитѣ въ настоящия законъ престѣпления се сждѣтъ въ общитѣ сдилища. (Приема се.)

ЧАСТЬ II.**Избирание представители за Великото Народно Събрание.**

Чл. 46. Настоящия законъ се приспособява и за избиранието народни представители за Великото Народно

Събрание съ измѣненията, показани въ слѣдующитѣ членове. (Приема се.)

Чл. 47. Числото на представителитѣ за Великото Народно Събрание е равно съ двойното число членове на Обикновенното Народно Събрание, като се взематъ по двама представители отъ всѣки десетъ хиляди жители отъ двата пола (Гл. чл. 144-й отъ Конст.) (Приема се.)

Чл. 48. Представителитѣ, избрани за Обикновенното Народно Събрание, могатъ да се избиратъ и за Великото Народно Събрание, безъ да си губѣтъ мандатѣтъ отъ първото.

М-ръ Каравеловъ: Както знаете, г-да, Великото Н. Събрание се събира за разни случаи и тѣзи случаи трѣба да ги раздѣлимъ. Има случаи когато не трѣба да си губѣтъ мандатитѣ: напр. когато е за Князя и границѣтъ, а когато е за измѣнение на Конституцията, тогава трѣба да си губѣтъ мандатитѣ. Съгласенъ съмъ съ първитѣ случаи да си неизгубватъ мандатъ, а колкото за преглѣждане на Конституцията, трѣба да си изгуби мандатъ. Именно това ще бѣде послѣдно рѣшение на Н. Събрание, което се е свикало спорѣдъ старий законъ. За това трѣба да се измѣни члена, и да се прибави „освѣнъ ако е свикано Великото Н. Събрание за преглѣждане на Конституцията.“

Докладчикъ: Това е предвидено гъ чл. 141 на Конституцията пунктъ вторий, който гласи (чете): „За да измѣни или преглѣда Конституцията. Рѣшението на тѣзи предмѣти изисква вишегласието на двѣ третини отъ вситѣ членове на Събранието.“

М-ръ Каравеловъ: Именно по вторий пунктъ на 141 ст. е оний гдѣто се губатъ мандатитѣ. За туй да се каже: „освѣнъ ако бѣде свикано за измѣнение или промѣняване на Конституцията“ тогава си губѣтъ мандатѣтъ.

Стамболовъ: Мисля, че е по хубаво така, тѣ си губѣтъ мандатѣтъ само когато се свикатъ за промѣняване на Конституцията спорѣдъ чл. 141 пунктъ вторий на Конституцията“.

М-ръ Каравеловъ: Съгласенъ съмъ съ това.

Предсѣдатель: Който не приема чл. 48 съ направената прибавка, както се пречеете въ послѣдна редакция отъ г-на Стамболова, да си дигне ржката. (Никой.) Значи приетъ.

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 49. Въ случаитѣ предвидени въ членовѣтъ 141-й, пунктъ 1-й, 142-й и 143-й отъ Конституцията, Великото Народно Събрание се свиква (Гл. чл. 151 отъ Конст.) вжтрѣ въ единъ мѣсець, и избиранието на народнитѣ представители става въ празничнитѣ дни на първитѣ двѣ недѣли слѣдъ обнародването на указа. При тѣя избори сж въ сила най послѣднитѣ провѣрени и обнародвани избирателни списѣци съгласно съ членовѣтъ 5-й и 6-й отъ настоящия законъ.

Предсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой да говори върху чл. 49.

Стамболовъ: Менѣ ми се чини, че трѣбаше да се помене още първий членъ отъ Конституцията, защото за него е въпросъ, именно за умяляване и уголемяване територията.

Докладчикъ: Това въ 141 членъ въ първий пунктъ е тоже предвидѣно. (Чете). „За да обсъжда въпроси се рѣшаватъ по вишегласие отъ членоветъ, които сж въ Събранието.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание члена както стои въ доклада на комисията? (Приема се.)

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 50 За измѣненіето и преглѣжданіето на Конституцията Великото Народно Събрание се свиква вжтрѣ въ два мѣсеца, и избиранието на представителитѣ става въ празничнитѣ дни на първитѣ двѣ недѣли отъ вторий мѣсець слѣдъ обнародванието на Указа, а въ първий мѣсець става преглѣждане, допълнение и обнародване избирателнитѣ списъци (Гл. чл. 5-й и 6-й отъ тоя законъ. (Приема се.)

Предсѣдатель: Исцѣло ще се чете въ друго заседание. Сега на дневний редъ е предложението на г-на Еремия Гешева.

Еремия Гешовъ: Настоявамъ предложението да се вотира. Предложението ми е това „чиновницитѣ, да нѣматъ право да получаватъ чиновническа заплата до гдѣто сж въ Народното Събрание, но да получаватъ платата само като депутати.

Предсѣдатель: Вчера въ закона се прие за идущий периодъ.

Ер. Гешовъ: За сега и за идущата сессия.

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ се съгласилъ да се говори за идущата сессия, но сега сесията се свърши. Има още 4—5 или най много 6 дена. Освѣнъ това всѣкий, който е дохождалъ си е правилъ смѣтка. За това да се говори за идущата сессия, а за останалитѣ 3—4 дена да се не говори. Който е взелъ пари не можемъ да му ги вземемъ назадъ, защото закона нѣма обратна сила.

Ер. Гешовъ: Азъ мисля, че въ миналата сессия имаше единъ гласъ за чиновницитѣ и сега моето предложение е отъ толкова време, а г-нъ М-ръ казва, че за 5 дена сега да се не говори. Настоявамъ на предложението си и искамъ да се рѣши.

Стамболовъ: Ако бѣхте слушали, що се каза, не трѣбаше да хортувате. Г-нъ М-ръ на Финанситѣ каза, че за тѣзи сессия не трѣба да се тури, но може за идущата. Защото всѣки който е дохождалъ си е смѣталъ, че ако получи такава и такава плата ще дойде. Може за идущата сессия да се направи. Имаме още двѣ редовни сесии. Отъ идущата сессия нататкъ, който е чиновникъ и депутатъ, той нѣма да получава и чиновническа заплата, а само депутатска. Ако е така формулирано, тогава може да се вотира.

Дюкмеджиевъ: Моето питанье не е върху това.

Предсѣдатель: Върху други въпроси не можете да говорите.

Наумовъ: Г-нъ Еремия Гешовъ иска щото и за тѣзи сессия да не получаватъ плата като чиновници, а само като депутати. Това не е справедливо. Ако направимъ законъ, той ще бѣде за идущата сессия. И той ако е внесълъ своето предложение, то трѣбало да се почака, понеже има и други важни закони, които не сж разгледани. Така щото за идущата сессия, а не за настоящата да се прибави; защото никой законъ нѣма обратна сила.

Ер. Гешовъ: Г-нъ Наумовъ се изрази, че това не може да се введе въ законна сила. Азъ мисля, че ако Нар. Събрание рѣши, може да бѣде.

Грънчаровъ: Така може да каже само г-нъ Еремия Гешовъ, а който разбира отъ закони, знае, че законъ нѣма обратна сила. Азъ говоря като депутатъ, а не като чиновникъ и трѣба да разбираме, когато говоримъ нѣщо.

Баларевъ: Вчера приехме въ избирателний законъ, че чиновницитѣ за вторий периодъ, когато станатъ нови избори, нѣматъ право да получаватъ чиновническа и депутатска заплата, отъ което слѣдва, че чиновницитѣ, които до сега сж били въ камарата, сжимали право да получаватъ и тѣ сж получавали съ едно право, както и другитѣ депутати. Г-нъ Еремия Гешевъ не разбира нищо, за това хортува тѣй. (Единъ гласъ: вземи си думата назадъ.)

Предсѣдатель: Моля г-да говорящитѣ да говорятъ по мирно; защото въпроса не е такъвъ да се распаляме.

М-ръ Славейковъ: Дѣйствително трѣба всинца да признаемъ, че този въпросъ още отъ миналата сессия се развива и тѣй или инакъ, той си остана. И всинца трѣба да признаемъ, че когато се е рѣшило нѣщо, то нѣма обратна сила. А да говоримъ въ сжщо време, че никой нѣма право да говори върху това, то тоже е несправедливо. Азъ мисля, че и г-нъ Еремия Гешовъ нѣма да желае да се повърнемъ на онова, което е противъ закона. Ни единъ не иска да повърне паритѣ, които е взелъ. Сега именно се говори тука за останалото отъ този периодъ т. е. за идущата сессия. И понеже ние не можемъ да се върнемъ и на това, което се е изменило, за това не ще никой да се оскърби. Тука се говори именно за остатъка отъ този периодъ, т. е. за идущата сессия. Азъ мисля, че тѣй го разбирали онѣзи, които представили закона. Азъ мисля, че тукъ трѣба да говоримъ за остатъка отъ сегашний периодъ, т. е. за идущата сессия, за него да рѣшимъ и това е достаточено.

В. Радославовъ: Вчера разисквахме закона за избирание на представителитѣ, а днесъ стана крайно четене и крайно удобрене на този законъ. И всѣкий

отъ насъ знае, че този законъ не се направи за идущата сесия; но за идущий периодъ. Ако не бѣше се рѣшило, че г-да депутатитѣ да не приематъ никакво възнаграждение, то щѣше така да има сила за идущий периодъ, а не за идущата сесия. Заради туй, каго имаме това предъ видъ, ние можемъ да говоримъ не за идущата сесия, но за идущий периодъ. Това, което говоримъ сега има сила за идущата сесия, а не както говорятъ нѣкои представители, които знаятъ всичко и които иматъ тѣзи претенция, да тълкуватъ по своему закона, което може да стане само тамъ, гдѣто има такъвъ съставъ на камарата. За това, г-да, азъ го не разумѣвамъ да се приеме за сега, но да се тури въ изпълнение на времето, т. е. въ идущий периодъ.

Стамболовъ: Менѣ ми се струва, че колкото и да разискваме, нѣма да дойдемъ до едно заключение, ако не стане едно предложение по добръ сформулирано. Заради туй, при всичко, че г-нъ Еремия не ме е опълномощилъ, да му поправа неговото предложение, азъ мисля, че можъ да предложа една форма, която да удовлетвори исканьето на закона. Сами за себе не можемъ да промѣнимъ 15-тѣхъ фр., които отреди Н. Събрание и не можемъ да рѣшимъ, че чиновницитѣ, които сж и депутати между насъ да не получаватъ депутатската плата; но чиновницитѣ сж подъ наше управление по добръ да кажа подъ правителството и Князѣтъ, то можемъ да кажемъ, че понеже, чиновника не може да работи на службата си, за това нѣма да получава чиновническата плата. Но за 15 фр. трѣба да ги вземе споредъ закона, ако и да не ще. Предложението гласи така: отъ идущата третя сесия на II-то Н. Събрание всѣкий представителъ, който е въ сѣщо време и чиновникъ получава депутатска плата, а чиновническа не получаватъ. (Гласове: съгласни!) За това да се вотира това предложение.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Н. Събрание да се говори? (Гласове: не желаетъ.) Който желаетъ да се говори, да си дигне ржката. (Меншество.)

Еремия Гешовъ: Двѣ думи само искамъ да кажа.

Предсѣдатель: Давамъ на вотиране предложението.

Еремия Гешовъ: Въ отговоръ на предговорившия, който каза, като единъ чловѣкъ селянинъ. Но мисля, че такива високопоставенитѣ г-да чиновници, както напр. г-нъ Баларевъ и г-нъ Грънчаровъ, че не е умѣстно да получаватъ по 15 фр. тукъ и тамъ своята заплата. Азъ предлагамъ да се произнесе Н. Събрание да имъ плащаме по 30 франка.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Н. Събрание да слуша лични препирни? Който желаетъ да си дигне ржката. (Меншество.)

Стамболовъ: Азъ питамъ г-на Еремия Гешовъ оттегля ли своето предложение.

Ер. Гешовъ: Не оттеглямъ го.

Стамболовъ: Азъ предлагамъ сѣщото ваше предложение, само е по хубаво редактирано. Оттегляте ли си вашето предложение?

Еремия Гешевъ: Не оттеглямъ го. (Веселостъ.)

М-ръ Цанковъ: Питамъ г-на Еремия Гешева да каже, ако вотираме неговото предложение, ще ли има сила отъ днесъ нататкъ, или за цѣлата сесия отъ какъ сме се събрали.

Ер. Гешевъ: За идущата сесия.

М-ръ Цанковъ: Слѣдователно за тая не ще да се разумѣва.

Предсѣдатель: И едното и другото предложение се съгласяватъ. Въ другото предложение е точно опредѣлено, а въ първото се не разбира. За това давамъ на гласоподаване втората редакция, споредъ редакцията на г-на Стамболова, когато г-нъ Еремия Гешева каза, че трѣба да се разбира отъ идущата сесия.

Еремия Гешевъ: Съгласявамъ се съ г-на Стамболова да се приеме предложението за идущата сесия и нататкъ.

Предсѣдатель: Който не приема предложението на г-на Еремия Гешева, както е редактирано отъ г-на Стамболова, да си дигне ржката. (4 дигатъ.) Значи прието.

Дюкмеджиевъ: Г-да! Всички знаемъ именно за Самоковското Богословско училище, азъ направихъ по преди едно предложение за него; но понеже не бѣше тука г-нъ м-ръ на просвѣщението, остана да му се съобщи когато той дойде. За това желая сега, понеже г-нъ Министръ е тука да се произнесе Народното Събрание.

М-ръ Славейковъ: Знае Нар. Събрание че тѣзи семинария въ Самоковъ сѣществуваше и онѣзи година Нар. Събрание прие унищожението на тѣзи семинария. Наистина има много причини, които ни каратъ да се повърнемъ и да видимъ трѣба ли и можемъ ли да отворимъ пакъ това училище въ гр. Самоковъ. Най послѣ ние не можемъ да унищожимъ тѣзи семинария; защото тамъ чловѣкъ е направилъ завѣщание, и което за насъ трѣба да бѣде свято. Това завѣщание казва, че тамъ трѣба да се направи едно духовно училище. Въ сѣщото време Рилския мѣнастиръ е назначилъ една помощ отъ 10.000 гроша за сѣщата цѣль. Но и тѣ не сж достаточни. Само сѣществуватъ до толкозъ, че ни принуждаватъ, да се помисли за туй духовно училище. Това не стига, трѣба Нар. Събрание да вотира пари. Но има още една причина, за която нѣкакъ трѣба да помисли Нар. Събрание. Защото знаете, че тамъ има едно друго училище. върху което трѣба да се по-

мисли, за което не щж сега да разискваме тука. Като го изискватъ духовнитѣ начала, добръ е да се рѣши, щото тамъ да се въздигне сѣща семинария съ срѣдствата, които даде дѣдо Авксентия и съ помощта на Рилския мѣнастирь. Ако Нар. Събрание желае да отпусне една сума, която трѣба за въздиганіе на тѣзи семинария, ние сме готови да отворимъ това училище. Но ако Нар. Събрание не отпусне нѣкоя сума, то само тѣзи срѣдства не сж достаточни за въздиганіе тѣзи семинария; защото не е извѣстна още суммата. Утрѣ мож да представя колко пари ще трѣбать и когато мине бюджета, тогава може да се рѣши.

Дюкмеджиевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ отговора на г-на М-ра на Просвѣщеніето, когато дойде на дневний редъ бюджета да се разгѣжда, да представи суммата, която е потрѣбна и тогава да се произнесе Нар. Събрание за направата на това училище.

Лазаръ Дуновъ: Азъ не съмъ чулъ да се чете въ послѣдния редакция избирателния законъ. Да ли ще се чете сега или въ идущето засѣдание?

Предсѣдатель: Остана за идущето засѣдание. На дневний редъ иде общинский законъ. Но преди да пристѣпимъ къмъ разгѣждане давамъ на 5 минути распускъ.

(Послѣ распускъ).

Предсѣдатель: Засѣданието се отваря на ново. Ще се чете доклада на комиссията за общинский законъ.

Стамболовъ: То се разбира, че като се предлага да се чете доклада, трѣба да излѣзе докладчикъ да докладва. Но понеже докладчика не излѣзе, ще каже, че сама комиссия се е убѣдила, че времето е късо, щото не трѣба да се докладва. За това най добръ ще бжде да се съгласимъ на слѣдующето предложение: „да опълномощимъ правителството да изработи единъ правилникъ, съгласенъ съ духътъ на Конституцията, който да има временна сила до идущата сессия“. Иначе не можемъ да свършимъ до 18 само този законъ; защото този законъ е такъвъ, щото всѣкий представителъ може да каже, върху всѣкий членъ по една забѣлѣжка; защото всѣкий познава общинитѣ. За мене най важни закони сж тѣзи: Конституцията, избирателний законъ, общинский законъ, тоя законъ е за самоуправление. Каквото и да е правителство: Монархическо, аристократическо, или демократическо, най важно е да бжде народа съ самоуправление. Има народи, които сж републикански, като Франция. Но французския народъ нѣма самоуправление. Има народи, които иматъ монархия на глава, като Руския народъ, а между това иматъ самоуправление. Други народи ка-

то напр. Англия има самоуправление, само една извѣстна частъ го нѣма. Най важний законъ за всѣкий народъ е закона за самоуправление на общинитѣ. Отъ общинитѣ се съставатъ окрѣзи, а отъ окрѣзитѣ самото Княжество. Всички сте убѣдени какъвъ е важенъ самия законъ и комиссията сама заключи, че не може да се докладва, за то не е рѣшила докладчика да излѣзе; и като ний не сме могли да го прочимъ, то най хубаво е да се съгласимъ, да се опълномощи правителството да изработи единъ правилникъ съгласно съ духътъ на Конституцията, който да има сила до идущата сессия.

В. Радославовъ: Предлага г-нъ Стамболовъ да се чете доклада; но като нѣмало докладчика, той каза, че и комиссията се съгласила, да се не разгѣжда законътъ. 12 то членната комиссия не е направила таква едно заключение, защото тя предложи на Нар. Събрание, че доклада е готовъ и че иска да докладва. До колкото помня, докладчикъ бѣше г-нъ Пановъ и всѣкий отъ представителитѣ, които сж присѣствували, сега сж го видѣли, че преди една минута билъ тука. Гдѣ е отишълъ, скрилъ ли се е, това нѣщо за насъ е тайна; но ние до гдѣто не чуемъ отъ устата на докладчика, или отъ нѣкой членъ на комиссията послѣдното заключение на комиссията, нѣма да възражаваме на хубавото предложение, което направи г-нъ Стамболовъ; но казвамъ, че ще се съглася само тогава съ него, когато видимъ заключението на комиссията. Сега да разискваме какво нѣщо е общинский законъ и какви сж на другитѣ мѣста, това е излишно. Ние сме прочели и този и онзи законъ и знаемъ го; а сега най главното е да чуемъ мнѣнието на комиссията.

Лазаръ Дуновъ: Знаемъ всички, че на дневний редъ имаме общинский законъ преди този избирателенъ законъ. Но тогава г-нъ Министръ на Вжтрѣш. Работи помоли Нар. Събрание да има добрината да прекара по напредъ избирателния законъ и да бжде на редъ подиръ него общинский законъ. Ние чакаме сега да се докладва общинский законъ. Ние едногласно избрахме за докладчикъ г-на Панова, и сега безъ да зная, каква е причината, че се не явява на трибуната, става г-нъ Стамболовъ и казва, че сме били всички убѣдени да се не докладва. Ние това убѣждение нѣмаме. Ние на това глѣдаме като на най жизненний законъ и безъ него не можемъ да си идемъ. Но не знаемъ докладчика по кои причини си е отишълъ. (Гласове: сега е дошълъ.) Ако е дошълъ, то азъ не зная. Тогава извинете. Може би като човекъ да го боли нѣщо или нѣщо друго, то той трѣба да дойде самичакъ да каже и тогава ще помислимъ да си изберемъ другъ докладчикъ. А безъ общинский законъ никакъ не можемъ да преминемъ. Ако нѣмаме общинский законъ много мъжнотии ще

се срѣщатъ. Общинския законъ е тъй близень на народа, по него ще се води и кмета и всички. Съ циркуляри ли да се управлява, както до сега? Циркуляръ не е законъ; на негово основание не може никой да направи нищо. За това предлагамъ да се разгледва. Ако има причини докладчикътъ да се извинява, тогава другъ да се избере. Ако не може сега да докладва, нека се разгледва сега предложението на г-на Дюкмеджиева и довечера да се избере докладчикъ, а утрѣ да се докладва.

А. Цановъ: Азъ ще кажа това, което г-нъ Л. Луковъ каза, за това, което каза г-нъ Стамболовъ, че комиссията не е дошла до такова заключение, да се не докладва закона. Съгласни сме всинца, че този законъ е важенъ. Още въ миналата сесия всѣкий представителъ имаше го въ раѣцъ, така щото могли сме да го изучимъ. Този законъ се отнася до нѣщо, което ние знаемъ горѣ, долу. Не е нѣщо специално, но е едно нѣщо, което можемъ да направимъ. Тѣй щото този законъ по важността и когато вече сме мислили върху него, той трѣба сега да се разгледва. А защо г-нъ Докладчикъ не е приелъ да докладва, това не е мое знание.

Атанасъ Игнатовъ: Закона да се преглѣда. Г-нъ Стамболовъ проговори да опълномощимъ правителството да прави другъ законъ. Ние мислимъ, че г-нъ М-ръ на Вжтр. Работи внесе този законъ въ Народ. Събрание и е била избрана комиссия, която разгледва този законъ.

Павелъ Поповъ: Казва г-нъ Стамболовъ да опълномощимъ г-нъ М-ра да направи новъ законъ. (Не е тъй!) Азъ не зная защо да правимъ съ пълномощия закони, а да се остави този. Второ не знае народа, какъ да се управлява, като нѣма законъ, какъ ще се събиратъ пари. За това предлагамъ да се тури общинския законъ на редъ. Да не се хортува напраздно, но да има народа своитѣ правдини.

Стамболовъ: Менѣ се струва, че тѣзи г-да, които ми възражаватъ, сами на себе си възражаватъ. Азъ казахъ, като докладчикътъ нѣма и той се не яви, отъ това се види, че комиссията не иска да докладва; а какво мисли комиссията, това азъ го не зная и не съмъ го казалъ. Щомъ се касае пакъ до самия законъ, то азъ съмъ единъ отъ първитѣ, който ще искамъ да се разгледва, но да се разгледва подробно и обстоятелно. Но за такова разгледване ще трѣбать 10 дѣня (Гласове: не е истина!). Хортуватъ нѣкои, че това не е било специална работа за да се маемъ много. Азъ съмъ видѣлъ специална работа, както за монетитѣ, което мина безъ всѣкакви препирни, защото нѣмаше кой да възражава. А тука всѣкий отъ насъ иска да каже нѣщо и трѣба да каже, защото всѣкий знае работата, и всѣкий е членъ на една община, всѣкий

има свое понятие какъ трѣба да се управлява община. И може ли нѣкой на друго да каже: не хортувай, исчерпано е? При този законъ не може. Отъ този законъ ще се родятъ добри граждани, защото всѣкий гражданинъ има своитѣ права въ общината, и азъ мисля, че никакъ не ще да се казва, че еди-кое е било исчерпано, но че всѣкий има право да говори върху този законъ. Отъ тѣзи точка ръководимъ, и като зная, какво голѣмо влияние ще има на настоящето и бѣдѣщето на нашия народъ, азъ казвамъ, че по хубаво ще бѣде да направимъ една привременна мѣрка. Понеже нѣмаше г-на докладчика, азъ казахъ това за да се избавимъ отъ това положение, което имаме. Ние имаме още 2 или три дѣня до свършване на сесията, и 50 души отъ представителитѣ има да си ходятъ и нѣма да останатъ по кжсно отъ 18 число. Всичкитѣ работи сж важни, важенъ е и законътъ за общинитѣ; но не може да си отиде събранието, догдѣто се не разиска бюджета. Казаха нѣкои, че селенитѣ не могли да се управляватъ сега; това не е истина. Гласове: Истина е? Шумъ. 500 години народътъ се е управлявалъ самичтъкъ. (Шумъ.) Не е имало закони и въ сжщото време българската община е живяла и е поддържала училищата. (Голѣмъ шумъ.)

Предсѣдателъ: (Звъни): Имайте търпѣние. (Гласове: нѣма да го слушаме!).

Стамболовъ: Ако нѣма да слушате, нѣма и да говоря, защото азъ говоря да се освѣтли въпроса, а не да затъмня хората. Менѣ се струва, че нѣкои отъ г-да представителитѣ искатъ да ме бъркатъ, да ме прекжсватъ, но азъ оставямъ на тѣхъ, тѣ сами да оцѣнятъ като представители и хора, до колко иматъ за това право. Наредете този законъ така или иначе, но азъ съмъ отговоренъ предъ народа, колкото и вие. Азъ съмъ членъ въ събранието както и вие; слѣдователно, ако стане една грѣшка за събранието или нѣкоя глупостъ, то срамътъ и отговорността върху всички ни пада. Но, до когато азъ съмъ свободенъ, ще говоря по единъ тактъ въпросъ, отъ който зависи обякванието на свободата на българския народъ, ражданието на добритѣ начала и отвежданието на хора добри. И до когато азъ говоря за този въпросъ, до тогава никой нѣма право да ми запрѣтава, и който ми запрѣтава, той не знае какво да хортува. Азъ казахъ и повтарямъ, че 500 год. българския народъ при всичкото потурчване, гърчение, и толкова много страдания, той не загуби и никога не се е загубила българската община, защото българския народъ е частъ отъ славянското плѣме, което има основание и задача на общината. Като хортувате за общината и като казвате, че била лесна работа, азъ ще попитамъ, какъ е наредена общината въ Россия, какъ въ Хърватско, Чехско и

какъ въ Сърбия? Видѣхте ли доброто и лошото на едното и другото общинско управление? Всекий отъ васъ ще каже, че това е за мене неизвѣстно, тѣ сж за мене земи, въ които азъ не съмъ ходилъ. Има община и община разпоаредени. Тѣ сж наредени въ Россия, като сж основани на начала свойственни на славянското плѣме, и на славянската природа. Ако приведа членѣтъ, ще го приведа какъ е той въ Россия, какъ е въ Хърватско, Чехско и други държави. И самъ днесъ за днесъ не съмъ готовъ да правя своитѣ забѣлѣжки; а като искаме да бързае, нека да бързае; да го одобримъ, защо не. Защо да не го одобримъ? Какво ще стане тогавъ? Ще стане, че въ този законъ ще има членове, които ние сами не можемъ да ги разбереме. Азъ мож да кажа, че зная да четъ и пиша свободно, и мож да кажа, че не разбирамъ всичкитѣ членове въ този законъ. И този, който ще докладва и той не ги е разбралъ; защото, г-да, такъвъ законъ не се работи въ нѣколко дня. Тука имаше 40 души, които бѣхъ въ 15 комисии, и помислете, че бѣхъ по 12 души въ една комисиия, а тѣзи 12 души за този законъ бѣхъ и въ други комисии; каквото Лазаръ Дуковъ, който бѣше въ 8 комисии. Гдѣ оставя време върху такъвзи сериозенъ законъ да се размисли както трѣба? Освѣнъ това самия докладъ е съвсѣмъ новъ законъ; така щото, безъ да продължаваме и да говоримъ 3 часа, въ които би трѣбало да искажемъ всичко, което мислимъ върху този проектъ, ще кажа, по крайнѣй мѣрѣ, каквото мисля изобщо; но, ако не ме слушате, нѣма и да говоря. Азъ направихъ предложение този въпросъ да се рѣши привременно и ако нѣма да го приеме, то каквото щѣте правете.

М-ръ Каравеловъ: Всички казватъ, че законѣтъ за общинитѣ е важенъ; това го съзнаваме всички, и нѣма за това да говоря. Но има 2 закона, именно, законъ за общинитѣ и гражданскій кодексъ, съ който не трѣба да се бърза да се пише. За уголовни кодексъ, за контролната палата, то е лесно; може да вземемъ 5—6 Европейски закони и да направимъ единъ отъ тѣхъ. Но за гражданскій кодексъ и за общинскій законъ, трѣба изучаване на страната. Азъ това заявявамъ и вѣрвамъ, че събраниято ще пристѣпи къмъ разгледане, и азъ ще участвамъ въ пренията; но първата половина на този законъ е, че има много статии. Нѣкои казватъ, че нѣма много статии. Ако да бѣха 10 или 15 статии, щѣхме да го одобримъ немедленно; но, както виждамъ, че има 40 статии съ грамадно количество алинеи, а нѣкои членове иматъ по 50 алинеи, то азъ такъвъ деталенъ законъ не мож да си въобразжа. Това се пише за нашитѣ селяни, които често не знаятъ да четатъ и да пишатъ. Освѣнъ това и да

знаятъ превъсходно да четатъ и пишатъ, но законъ съ такива детайли ги свързва, та не могатъ да мърдатъ ни на лѣво ни на дѣсно. Ние трѣба да оставимъ повече свобода на общинитѣ. Азъ бихъ молилъ Народното Събрание, ако е възможно, повече да скратява статитѣ. Това трѣба да бѣде принципъ, ако искаме да искараме нѣщо щѣто, да остане повече свободно народонаселението. Когато изучимъ народонаселението, тогава ще видимъ какво да правимъ.

Рангелъ Костовъ: Понежъ се отвори въпросъ за общинитѣ, азъ наистина, не съмъ противенъ на предговаривания, който каза да вземемъ единъ привременъ общинскій законъ. Но въ миналата сесия зная и всички г-да депутати знаятъ, че нѣмахме време да направимъ общинскій законъ споредъ Конституцията, и така направихме привременъ общинскій законъ до тая сесия. Бившитѣ министри дадохъ наредби по селата за да има общини, именно, гдѣто има по голѣмо село да състави една община и гдѣто има по малко, тамъ отъ 5. 6 и до 9 да съставятъ една община. Отъ министерството се даде предписание, и всички тѣзи села се съгласихъ, тамъ гдѣто е срѣдоточие да се направи общината. И така се събраха, но като нѣмаха общинскій домъ тѣ си правиха къщитѣ за такива, гдѣто да се събиратъ и нареджатъ работитѣ.

Предсѣдателъ: Ограничавайте се върху предмѣта.

Рангелъ Костовъ: (Продължава). Защото, за да има единъ да управлява селенитѣ, тѣ си го избирахъ, избирахъ си и помощникъ и писаръ безъ да му определявахъ нѣкоя плата, и той се надѣваше; че правителството ще му заплати. Въ временнитѣ правила нѣмаме никакви наредби. Сега ни пристигнаха писма, въ които ни казватъ, или ни отбвете отъ това, или ще се оставиме; защото има търговци между тѣхъ, като занимаватъ длъжностъ, изгубватъ си търговията и всичко; за това, не е възможно да остане безъ общинскій законъ и трѣба да се нареди за да знае народътъ какъ да се управлява.

Лазаръ Дуковъ: Туй, г-да, което имаме честь да чуемъ отъ г-на Стамболова, наистина се съгласявамъ до нѣкъдѣ. Той приведе такива нѣкои държави и каза, че тамъ законитѣ били такива и такива; но какви сж били първи пжтъ, това нито той знае, нито азъ. Но трѣба закона да се практикува и по него послѣ ще се усвършенствова. Но да се казва г-нъ Стамболовъ, че времето е късо. Да ли всекий знае, че въ миналата сесия и тогава нѣмахме време и продължихме сесията още 15 дня, и тогава всички одобрихме да се управлява страната чрезъ циркуляри и въ тѣзи сесия да прегледаме този законъ. Ето приближава вече два мѣ-

сега. Безъ такъвъ законъ не можемъ да си идемъ. Най-сѣгнѣ дойде до разгледѣние и трѣба да се разгледѣ. Г-нѣ М-ръ на Финанситѣ каза, че този законъ е дълъгъ и че мъчно ще се разгледѣ. Ние всички знаемъ, че другия законъ, който бѣше внесенъ отъ г-на М-ра на Вжтр. Работи, бѣше 3 пк-ти по дълъгъ. Ние които бѣхме въ комиссията, ние взехме разгледѣхме и едни и други закони, които имахме на ръка и което трѣбаше да съществува въ общинския законъ, ние вземахме отъ всѣкий законъ по нѣщо; така щото да го направимъ колкото е възможно по кратъкъ. А пакъ съ много малко статии не можемъ да направимъ закона. Сега г-нѣ Стамболовъ каза, че 500 години сме се управлявали, а това лѣто не сме могли да се управляваме. Наистина можемъ; но трѣба да знае какъ се управлявахме въ турско време и какъ се събираха данъцитѣ. Въ Турско време излизаше единъ таксепларъ запираше хора, биеше даже и отъ жетвата ги взимаше и ги запираше заедно съ воловетѣ имъ. Тогава така се събираха паритѣ, а сега отъ окупацията не е било така; не е излизалъ нито жандаръ нито другъ нѣкои, а самитѣ селяни сж събирали паритѣ, и знайте какъ мъчно сж се събирали тѣзи пари. Желателно е да се олекчи събиранieto на тѣзи пари. На какво основание ставатъ тѣзи недоимки? Има нѣкои, които ще ги дадатъ; но нѣма кой да ги присили и тѣй куца нашето правителство по тѣзи недоимки. Безъ бюджетъ не можемъ да бждемъ и безъ десетъкъ не можемъ да бждемъ, за това да продължимъ сесията, ако се съгласи любимия ни Князь. Но ако си идемъ безъ този законъ, тогава да не натоваримъ кмета да събира тѣзи пари, но да ходи жандаръ отъ село на село да ги събира. Това азъ не казвамъ че е добръ; но ако не се приеме общинския законъ, тогава трѣба така да стане.

М-ръ Каравеловъ: Азъ никакъ не съмъ казалъ да се не разгледѣ закона, защото е дълъгъ. Азъ казахъ, че за общината трѣба да напишемъ кратъкъ законъ, а не дълъгъ. Азъ преди убѣждавахъ събиранieto да унищожаваме статиятѣ, а не да прибавиме и да подкачимъ да го разгледѣме. (Гласове: съгласни.)

Стамболовъ: Менѣ ми се струва, че станаха препирни по моето предложение и като нѣмаше докладчикътъ трѣбаше да се говори. Азъ още даже при заявлението на г-на М-ра на Финанситѣ не съмъ съгласенъ да се разгледѣва, и още питамъ г-на М-ра на Финанситѣ, който е въ сжщѣ време и председателъ на Министерския Съвѣтъ да ми каже, до кога ще се продължи сесията и трѣба да знае, че има представители, които искатъ да си идатъ преди 18-й. На това искамъ най-напредъ да от-

говори правителството. А второ ще кажа, че о:ъ думитѣ на говорившия ораторъ разбрахъ, че този законъ ще го разпекваме подробно и обстоятелно и че всѣкий отъ насъ ще си дава мнѣнието. И даже друго нѣщо проумѣхъ, че за нѣкои статии ще се препираме, трѣба ли да останатъ или да се изхвърлятъ, Представете си, г-да, колко време ще се изгуби и ще дойде една утрень, че ще ги нѣма тѣзи, които съставляватъ събиранieto.

М-ръ Каравеловъ: Азъ съмъ пълномощенъ отъ Негово Височество да кажа, че може да се продължи сесията за 5 дена, т. е. до 20 число. (Гласове: съгласни.) Ако можемъ да свършимъ по-рано можемъ да закриемъ по-напредъ.

Стамболовъ: Менѣ ми се струва, че най-добръ ще бжде да рѣшимъ напредъ въпроса, до кога ще се събираме; защото този въпросъ зависи отъ Нар. Събрание и Князя. Правителството предложи до 20 число; но ние можемъ да се съгласимъ само до 18-то. Азъ пакъ повтарямъ, че ако сесията се продължи до 20 число, то хората ще си отидатъ повече, и тогазъ тукъ не ще да има пълно число; и че нѣма да се затвори сесията както прилича; но ще се распусне, понеже нѣма кой да засѣдава.

М-ръ Каравеловъ: Ще я туримъ до 18 и ако трѣба ще прибавимъ още единъ денъ до 19.

Председателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание да се продължи сесията до 18-то число? (Приема се.) Послѣ, ако стане нужда, пакъ можемъ да прибавимъ.

Стамболовъ: Сега като рѣшихме до 18 да се продължи, да си смѣтнемъ какво можемъ да направимъ тѣзи дни. (Шумъ.) (Гласове: нѣма да говорите.) (Немиръ) Желаетъ ли Събиранieto да рѣши кой законъ напредъ ще се глѣда? (Гласове: който е на дневния редъ.) Азъ самичъкъ напомнямъ за редътъ. Съ туй обхождане карате ме да кажа лоша дума; но нѣма да кажа; но ще продължа по самата работа. Останаха ни още нѣколко дни и трѣба да рѣшимъ, кои закони ще разгледѣме. Закони важни сж тѣзи; законъ за общината, за контролната палата, за десетъка и законъ за бюджета, Азъ не разбирамъ отъ гдѣ произлиза вашата нетърпѣливостъ. Защо викаете, като хортвамъ право? Закона за контролната палата трѣба да стане за да има една властъ, която да преглѣдва смѣткитѣ, като хване отъ Околийския Началникъ, до самия Министръ. Закона за бюджета трѣба да стане така сжщо; за да не може едно Министерство отъ даденитѣ статии да харчи отъ едно за друго и отъ друго за трето, а друго Министерство даже и да не пита. Всѣко Министерство трѣба да харчи по закона. Тѣзи сж най-важни работи. Подиръ тѣхъ иде закона за десетъка. Трѣба да направимъ и той законъ; защото и той е важенъ,

както и закона за контролната палата; може би и още по важенъ. Защото, ако нѣма доходъ, тогава не трѣба ни камара, ни правителство, нито самия народъ. За контролната палата трѣба 1—2 дѣня, за закона за опшра 1—2 дѣня, за бюджета 5 дни ставатъ 9 дни, а ние имаме време само 7 дни. Заради това съмъ на мнѣние да се преглѣда първо: закона за бюджета, контролната палата, закона за опшра и бюджета, а общинския законъ да се отложи за идущето Събрание.

Лазаръ Дуковъ: Най първо бѣше предложението на г-на Министра, който казва, че ако се съгласимъ да се продължи сесията до 20 число, и ние, г-да, за такива важни въпроси трѣба да се съгласимъ. (Предсѣдателъ: това се свърши.) Разбира се подиръ ако се съгласимъ, можемъ да продължимъ пакъ. Заради туй сега стана г-нъ Стамболовъ и изброи, че тѣзи закони сж важни. Азъ се радвамъ като осѣтиль и г-нъ Стамболовъ, че сж важни. (Предсѣдателъ: по прилично говорете.) Въпроса е туй; защото не сме го слушали. Азъ мисля, че тука единъ подпредсѣдателъ трѣба да варди тишината. (Предсѣдателъ: напомнямъ ви!) И ние мислимъ, че тѣзи закони сж важни, г-да, и моля Нар. Събрание отъ тѣзи, които изброи г-нъ Стамболовъ да се пристъпи къмъ разглѣждане оня законъ, който е на дневний редъ и тогава ще успѣемъ до 18-й или до 20-й.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Н. Събр. да се говори? (Не желаетъ.) Който желаетъ да се говори да си дигне ръката. (Никой.) Желаетъ ли Нар. Събрание да се разглѣжда общинския законъ?

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ молилъ и съмъ съгласенъ да се пристъпи къмъ разглѣждане; само имамъ единъ малкъ законъ за беглика, който бихъ молилъ да се даде на комисията, която разглѣжда закона за десѣтъка да го разглѣда. (Съгласно.) Нѣмаше време да се печата,

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание сега да се чете? (Желаетъ.)

Сенр. Баларевъ: (Чете:) По заповѣдъ на Негово Височество Князътъ, имамъ честь да ви моля г-не Предсѣдателю да представите на благоусмотрѣнието на Нар. Събр. приложеното предложение относително даждията бегликъ и серчимъ за идущата финансова година.

Министръ: Каравеловъ.

Главенъ Секретаръ: Д. Каранфиловичъ.

Началникъ на Отдѣлението: Караджевъ.

(Чете:)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ.

Относително беглика и серчимъ за идущата финансова година.

1. Даждието бегликъ за идущата финансова година се опредѣлява по 60 стот. за овцитѣ и 80 стот. за козитѣ.

2. Всѣка община или село е длъжна въ разстояние отъ 25-й Марта до 10-й Априлий да преброи намиращитѣ се въ предѣлитѣ ѣ овци и кози и да представи за тѣхъ списъкъ въ окр. управителенъ съвѣтъ.

3. Окр. управителни съвѣти тицателно провѣриватъ полученитѣ отъ общинитѣ списъци за споменатия дребенъ добитъкъ и отъ 10-й до 25-й Априлий се грижатъ да направятъ фактическо провѣряване тамъ, гдѣто би възникнало основателно съмнѣние върху неправилното и злоумишлено изброяване на добитъка.

4. Виновинитѣ, които би се уловили въ злоупотрѣбление, тѣ се наказватъ съ една глоба равна съ два пѣти — суммата на слѣдующия отъ скрититѣ овци или кози бегликъ.

Забѣлѣжка. Частнитѣ лица, които откриятъ престѣплението, ще получатъ половината глоба и то отъ първитѣ сумми, които влѣзватъ въ казначейството.

5. Слѣдъ обстоятелна и точна провѣрка на списъцитѣ, Окр. управителни съвѣти бързатъ да съставятъ една обща по цѣлото окръжие вѣдомость, която въ всѣкий случай трѣба да доставятъ за утвърждение въ М-вото на Финанситѣ, не по късно отъ 10-й Май.

6. Овцитѣ или козитѣ, които би се докарали отъ вънъ въ Княжеството на паша подиръ преброяването на мѣстнитѣ животни, се облагатъ същщо съ бегликъ.

7. Министерството на Финанситѣ ще разглѣда и потвърди представенитѣ му вѣдомости до 30 Мая, като предпие същевременно да се събере цѣлото даждие безъ недоимки непременно до 20 Юлий.

Забѣлѣжка. Подиръ като представятъ общитѣ вѣдомости въ Министерството — Окр. Съвѣти сж обязани веднага да пристѣпятъ да събиратъ налогътъ безъ да чакатъ потвърждението на казанитѣ вѣдомости.

8. Ония отъ длъжницитѣ, които не заплащатъ до урѣченото време припадающия се тѣмъ бегликъ, ще отворятъ предъ казната съ движимитѣ си имотъ.

9. Слѣдъ като се преброи и запише дребния добитъкъ въ списъцитѣ, всяка една продажба на такива животни не може да става, освѣнъ съ знанието на селския кметъ, който въ това отношение снабдява купувача съ особено свидѣтелство, което изисква, предварително отъ когаго се слѣдва.

10. Всѣкий, който се сдобилъ съ такова редовно свидѣтелство отъ кмета, се освобождава отъ плащане бегликъ за купенитѣ му добичета и никоя властъ въ предѣлитѣ на Княжеството нѣма вече право да търси отъ него тоя данъкъ въ течение на дѣйствующата финансова година.

11. Налогътъ серчимъ си остава въ сжщия размѣръ както е опредѣленъ въ закона отъ 6-й Май и ще се събира въ установения за това срокъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори изобщо върху този законопроектъ? (Не). Приема ли Нар. Събрание споредъ предложението на г-на М-ра

на Финанситѣ да се даде на комиссията, която разгледва законопроекта за онтура? (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: Сега е въпросъ за расходване на бюджета. Не зная да ли ще успѣемъ или не, или да опълномоштите мене, азъ да го приложамъ въ дѣйствиe; но ако не, то трѣба утрѣ да се прочете. Защото безъ този законъ не можемъ да расходваме бюджета. Това е важно нѣщо; защото ако направимъ контролната палата, тя тоже ще се води по този законъ. Ако желае Нар. Събрание да се прочете веднажъ и послѣ да се опълномощи правителството да го приложи въ дѣйствиe до идущата сессия. (Гласове: съгласни.) Но сега да се чете общинскій законъ.

Пановъ: Сега разбрахъ думитѣ на г-на Дукова и заключихъ, че наистина се отнасятъ къмъ менѣ. Сега разбрахъ, че съмъ докладчикъ; но не зная да ли комиссията ме избрала, да ли Нар. Събрание. Г-нъ Л. Дуковъ, като мислеше, че не съмъ въ Събранието и не знаеше гдѣ съмъ, позволилъ си е да напада на личността ми съвършено несправедливо. Справедливо ли е, г-да, да се произнасяме върху единъ депутатъ, който е излѣзълъ вѣнка и не е на мѣстото си? Азъ мисля, че имамъ пълно право да отсѣтствовамъ, когато ми трѣба, както и всички други. (Веселостъ). Види се, че г-нъ Лазаръ Дуковъ не разбира що значи да се избира докладчикъ. Комиссията да ме е избрала за докладчикъ, това не зная да ли може г-нъ Лазаръ Дуковъ да ми покаже протокола, въ който съмъ избранъ азъ за докладчикъ? До гдѣто не ми го покаже, нѣма да призная това никакъ и никога. Истина трѣба да кажа работата какъ е станала за да се разберемъ. Комиссията, която състои отъ 10 души никога не се събирала да работи еднодушно, само 5—6 души дохождаха, — повече нѣмаше. Въ послѣдентъ пѣтъ се говореше за докладчикъ; тогава азъ казахъ да бѣде Лазаръ Дуковъ, а Лазаръ Дуковъ казваше да бѣда азъ и тъй си остана. Види се че Лазаръ Дуковъ може би да е мислилъ, че съмъ азъ докладчикъ. Азъ узнахъ още отъ онзи день, когато се подигна въпросъ въ камарата, че той е искалъ да каже, че азъ съмъ билъ докладчикъ. Азъ вчера заявихъ на членоветѣ на комиссията, че не приемамъ да бѣда докладчикъ, и слѣдъ дълги разсѣждения избраха г-на Паничерскій. Мисля че г-нъ Паничерскій нѣма да се откаже отъ това, че билъ избранъ. Днесъ забѣлжихъ отъ истина, че било лошо да отсѣтствова депутатъ отъ Събранието. Азъ протестирамъ противъ нападението върху мене отъ г. Л. Дукова и апелирамъ на Нар. Съзрание. Това не е достойно за единъ депутатъ, г-да, представители. За това азъ предъ лицето на Нар. Събрание отказвамъ се да бѣда до-

кладчикъ и предлагамъ г-на Лазара Дукова да бѣде докладчикъ той.

А. Цановъ: Съгласенъ съмъ съ г-на Панова, че комиссията въ пълний си съставъ никога не се е събрала. Но какъ е възможно да се събератъ, когато единъ е членъ въ 2—3 комиссии. Азъ съмъ членъ тоже въ бюджетарната и друга комиссия и когато тѣзи комиссии се събираха заедно, то по нѣкога сме работили до срѣдъ нощъ. Но когато е била комиссията въ болшинство, това сме глѣдали. Но за първи пѣтъ слушамъ г-на Панова да каже, че той не билъ избранъ. Предлагамъ мене, него и г-нъ Паничерски. Г-нъ Пановъ се съгласи като каза: ако направите мене докладчикъ, азъ съмъ готовъ да докладвамъ и всички се съгласиха на това нѣщо. Ако нѣкои вчера сж избрали г-на Паничерски, това азъ не зная; но г-нъ Пановъ съвсѣмъ неблагоприлично се отнася къмъ г-на Дукова.

Дюкмеджиевъ: Чудно ми е, и разумѣва се, че нѣма да свършимъ, ако не оставимъ на страна тѣзи частни каприции. За това да оставимъ всичко и потрѣбно на страна. Единъ билъ докладчикъ или другъ все едно, слѣдователно да вземемъ и да вършимъ работа, която ще ни бѣде ползена и да се не впускаме насамъ и нататѣкъ. Нека се споразумѣе комиссията за докладчикъ и да свършимъ работата.

Паничерскій: Азъ ще отговоря на г-на Панова, че той дѣйствително е избранъ за докладчикъ. Това свидѣтелствуватъ всичкитѣ членове на комиссията. А толкозъ повече, че г. Пановъ заяви: когато г-нъ Стамболовъ подигна въпроса какъ мисли комиссията, тогава стана г-нъ Пановъ като докладчикъ да каже своето мнѣние. Колкото за вчерашний случай, че избрали мене за докладчикъ, азъ не разбирамъ 4 души да могатъ да избержтъ мене. Освѣнтъ това всѣкога докладчика се избира отъ болшинството, ако се раздѣли комиссията на двѣ мнѣния. Азъ съмъ отъ меншеството; слѣдователно какъ можъ да приема това, противъ което съмъ азъ самичкъ?

Наумовъ: Отъ казанитѣ думи на всички г-да, които говориха за законопроекта за общинитѣ, каква е причината да се отказватъ да бѣдѣтъ докладчици, той остава на тѣхна смѣтка. Нар. Събрание прие да се докладва този законъ, а докладчикъ нѣма, — значи, че довечера трѣба да се избере другъ докладчикъ. Самата комиссия трѣба да избере докладчика, а не Нар. Събрание.

Лазаръ Дуковъ: Г-да! Да прекратимъ всичко и да се върнемъ къмъ работата. Наистина и азъ бихъ се съгласилъ да не говоримъ; защото всичко що говоримъ, излиза като че се подозрѣва. Искахъ да отговоря на г. Панова. Той самъ каза, че се отказва. Какъ може да се откаже, ако да не е билъ избранъ? Остаете сега тѣзи работа и довечера ще се съгла-

симъ съ комиссиата да се избере другъ докладчикъ,

Предсѣдатель: Давамъ на 5 мин. распускъ.

Послѣ распускъ.

Предсѣдатель: Засѣданието се отваря отъ ново. Г-нъ докладчикъ да си земе мѣстото.

Доклад. А. Цановъ: Нѣма, г-да представители, да ви расправамъ какъ съмъ избранъ за докладчикъ. (Веселостъ). Защото всички видѣхте какъ стана това. Ще забѣлѣжа само, че онова което трѣба да имате предъ видъ е, че не съмъ готовъ да докладвамъ, както трѣба да съмъ готовъ като докладчикъ. Причината е тая, защото азъ съмъ билъ принуденъ у дома да глѣдамъ болни челоувѣци и не съмъ могълъ да прочетъ доклада до край слѣдъ като е напечатанъ. Освѣнитъ това азъ не бѣхъ въ комиссиата, когато се е разглѣждалъ доклада за този законъ; но само заради да се слѣдва работата, азъ приехъ да докладвамъ тѣхъ вечеръ.

(Чете:)

ДОКЛАДЪ

На Комиссиата за общинскитъ законъ.

Господа Представители!

Избраната отъ васъ комисия за разглѣжданieto на внесенитъ отъ г. Д. Цанкова проектъ за законъ на българскитѣ общини, ръководима: 1) отъ духътъ на освѣщеното въ нашата Конституция начало за самоуправлението на нашитѣ общини, въ пълната и истинска смисълъ на думата; 2) отъ самоопредѣленieto и назначението на държавата и споредъ това краятъ на нейнитѣ дѣйствия, които трѣба да започнатъ тамъ, гдѣто преставатъ дѣйствията на народътъ, което е все едно, гдѣто преставатъ силитѣ и способноститѣ на народътъ като таквъ чрезъ общинитѣ и окръжията; 3) отъ опитътъ, че държавата, която прави нѣщо повече отъ колкото се изисква по самото ѝ назначение, поврежда народътъ много, колкото и когато не прави нищо за неговитѣ напредѣтъ; и 4) отъ това, че общинското самоуправление е ядката на държавното самоуправление а при това, като взе въ внимание и миналитѣ животъ на нашитѣ общини и развитото въ българския народъ чувство на самостоянително и распорѣждане съ своитѣ непосредствени работи, което чувство, безъ друго, трѣба не само да се поддържа, но и да се усили и развие, както и това, че общинския законъ трѣба да предвиди само началата, по които ще се управляватъ общинитѣ, а не и вѣтрѣшитѣ регламентации, които трѣба всѣка община сама да си ги прави, съ една рѣчь общинскитъ законъ трѣба да бѣде втора Конституция за българскитѣ общини, която да съставлява естествено продължение на Българската Конституция, прочее въсползована отъ опълномощieto ви освѣнитъ проектътъ на г. Д. Цанкова и още други три проекта състави слѣдующитъ законъ, който по нейното мнѣние е най съотвѣтствующий и удовлетворяющай споредъ горѣизложенитѣ мотиви за нашиятъ народъ.

П. Станчовъ: При разглѣжданieto на всѣкий докладъ, предварително се съгласяваме: да ли да се чете членъ по членъ, или исцѣло. Тѣй и сега трѣ-

ба да се съгласимъ, да се прочете първо исцѣло, а послѣ членъ по членъ.

Предсѣд. Какъ желаетъ Нар. Събрание: веднага ли да се пристѣпни да се разглѣдва членъ по членъ, или по напредъ исцѣло да се прочете?

Стамболовъ: Г-да, менѣ се струва, че трѣба да се прочете най напредъ исцѣло, за да може да се научи докладчика да докладва; защото той самъ каза, че не е ималъ време да го прочете исцѣло. Трѣба да го прочете, за да се научи да го чете, а ние да го слушаме, защото като засѣдаваме всѣкий денъ, не сме имали време да го четемъ. Чели сж го само тѣзи хора, които сж се интересували отъ него. Заради това предлагамъ да се прочете исцѣло и послѣ членъ по членъ.

Дюкмеджиевъ: Доста дълго се говори за този законопроектъ, когато се прие да се разглѣжда днесъ; но когато всички знаемъ, че доста е късо времето и като може би да се случи, щото да не можемъ да успѣемъ да разглѣдаме всичкитѣ закони, за това бихъ предложилъ да се прочете този законъ веднага исцѣло и ако забѣлѣжи нѣкой отъ депутатитѣ въ нѣкоя глава нѣщо, то да каже; ако ли не да опълномощимъ г-на М-ра да тури привременно въ дѣйствие този законъ. Само тогава можемъ да имаме законъ какъвто искаме, ако по напредъ опитваме привременно приложението му. За това можемъ да опълномощимъ правителството да го тури въ дѣйствие до бѣдъщето Събрание, до когато можемъ да го разтълкуваме и да даваме гласътъ си за членъ по членъ. (Гласове: съгласни.)

П. Черневъ: Въ предисловието, което г-нъ докладчикъ прочете, всѣкий вижда, че комиссиата се е мѣчила да представи своитѣ начала, на които е основала своя докладъ; но това предисловие поне за мене е тѣй тъмно, щото ще моля г-на докладчика да разясни: какви сж началата върху които се основава цѣлиятъ докладъ.

Грънчаровъ: Азъ мисля, че напраздно ще се бутаме ние да искаме разяснения за доклада. Докладътъ за насъ не е важенъ, а важенъ е законътъ. (Гласове: тѣй е!) Комиссиата е имала свои съображения, а депутатитѣ могатъ да иматъ своитѣ; за това да се прочете законътъ исцѣло. А като имаме предъ видъ, че нѣмаме много време за работа, то можемъ да опълномощимъ правителството да го тури въ дѣйствие съ което ще спечелимъ време и за другитѣ закони и заедно съ това като се тури въ дѣйствие, ще видимъ въ него лошитѣ страни, и въ бѣдъщата сессия ще можемъ по съзнателно да го приемемъ. За това азъ предлагамъ, слѣдъ като се прочете докладътъ исцѣло, да се опълномощи М-вото да го тури въ дѣйствие.

М-ръ Цанковъ: Стана дума да се вземе исцѣ-

ло законътъ и да се опълномощи правителството да го тури въ дѣйствиe. Тъзи дума, да се прочете исцѣло и да се тури въ дѣйствиe, се касае най много до М-вото на Вжтр. Работи. Азъ можъ да кажа, че още въ първий членъ виждамъ, че приспособлението на този законъ е невъзможно. Тамъ е казано, че за да бѣде едно мѣсто или едно село община, трѣба да има това и това. Правителството трѣба цѣла една година да распредѣля, кои села сж еди-какви и кои сж пакъ еди-какви общини. Само за това трѣба една цѣла година. Отъ първий членъ още виждамъ, че приспособлението му е невъзможно, ако вземемъ да го разискваме тъй, както предлагатъ нѣкои г-да. Ако го разискваме членъ по членъ, тогава може да се поправи това, което виждамъ въ първий членъ. (Чете 1-й чл.) Ще кажа сега: отъ гдѣ ще разумѣемъ, кои сж тия села или общини, които сж въ състояние да се управляватъ по този законъ? Трѣба да идатъ хора по всичкитѣ мѣста, за да ги распредѣляватъ. А кога ще остане време за другитѣ членове да изпълнимъ? За това, ако ще разгледваме този законъ, трѣба да го разгледваме членъ по членъ, а послѣ да притуримъ, измѣнимъ или допълнимъ; защото иначе не ще може да се тури въ дѣйствиe. Распределение на общинитѣ до бѣдъщата сессия може да стане, но да се тури въ дѣйствиe не може.

М-ръ Славейковъ: Това имамъ да кажа, че преди малко всинца станахме съгласни, че единъ отъ най важнитѣ закони, които има да издаде Нар. Събрание, е дѣйствително общинскій законъ. Даже тука сами чухме, че това е като една втора Конституция или продължение на Конституцията; и тъй да го прочетемъ исцѣло и да го възложимъ на правителството да го изпълнява, ми се чини, че това е нѣщо невъзможно. За това азъ желая, да не се приема тъй само съ едно прочитание и вотиране безъ никакви разяснения.

Паничерски: Азъ не намирамъ толкозъ страхъ, колкото се страхува г-нъ М-ръ на Вжтр. Работи отъ първий членъ, че билъ до толкозъ неприложимъ; но когато всинца съзнаваме, че този законъ е важенъ, когато нашето време е късо и когато даваме на г. М-ра на Вжтр. работи такова едно пълномощие, то ще каже, че г-нъ М-ръ ще глѣда, колкото е възможно да го приспособи, и ако не може да го приспособи точка по точка, то той не ще бѣде отговоренъ въ бѣдъщата сессия, до когато ще се види гдѣ е приложимъ и гдѣ не. Азъ не разбирамъ защо г-нъ М-ръ на Вжтр. Работи отблъсва такова довѣрие, което му дава Нар. Събрание. Напротивъ мисля, че съ голѣма радостъ трѣба да го приеме.

М-ръ Цанковъ: Азъ разбирамъ, че общината е естествено направена. Този законъ, това управление, което се дава на общината тука, всѣко едно

село отъ 20 къщи може да го иска и да каже, че и азъ можъ да изпълнявамъ този законъ. Освѣнъ това общинитѣ не се правятъ отъ законодателнитѣ тѣла. Законодателното тѣло дава на общината самоуправление, а не я съставлява. Тя си е съставена естествено; а законодателното тѣло глѣда, че еди-коя община, която се съставлява отъ толкозъ къщи, какво управление трѣба да ѝ се даде. Това е работата на законодателното тѣло; а да състави общини не може; защото тѣ естествено сж създадени. А както е опредѣлено въ първий членъ, не може да се разумѣе, кои села ще бѣдѣтъ общини. Значи, ако искаме по този законъ да се управляватъ нѣкои села, тогава и всичкитѣ други ще поискатъ да се управляватъ по него.

Стамболовъ: Менъ се струва, че наистина правителството трѣба да се съгласи на такова едно предложение, когато му казватъ отъ Събранието, че което е приложимо отъ този законъ да се приложи, а което е неприложимо ще видимъ послѣ какво ще стане. Ако така го е разбиралъ г-нъ Паничерски, тогава и азъ съмъ съгласенъ. (Гласове: да!) Азъ съмъ съгласенъ съ такова предложение: като прочетемъ законътъ исцѣло да опълномощимъ правителството да прилага само онова, което е приложимо; но не помнете ли, че има Глава на държавата и че ако правителството не се съгласи съ този законопроектъ, то нѣма да го подпише Главата на държавата. За това, за да не става шумъ, да се наговори М-вото, както се съгласи Събранието, да го положи въ дѣйствиe; но да не дойде сѣтнѣ нѣкой депутатъ и да каже: Съгласно съ законътъ за сѣдние министритѣ, понеже онова и онова не е приложено, ние искаме да се накажете. Отъ гдѣ знаемъ, че не ще се намѣрятъ таквизъ хора? Не ли станяха запитвания на министритѣ, и то таквизъ запитвания, като че не вѣрватъ, че М-ритѣ могатъ да направятъ нѣкоя работа. Така предъ очитѣ ни става. Представете си, че сте вие правителството и да ви се каже: прилагайте! а послѣ сѣдете министритѣ и имъ кажете: защо не сте го приложили? За това, ако се съгласи правителството да приложи онова, което е възможно по този законъ, добръ; азъ съмъ съгласенъ.

Д-ръ Молловъ: Чини ми се, че ние трѣгнахме въ подробности преди да пристѣпимъ къмъ обикновенний редъ. Именно кога се внасятъ закони, четатъ се изобщо. Напълно поддържамъ г-на Чернева, че по напредъ преди да пристѣпимъ да четемъ законътъ изобщо, което трѣба непременно да направимъ, трѣба да видимъ по какви начала се е водила комиссията. Тъзи начала комиссията е изложила въ докладътъ, въ който тѣ сж като философски изрѣчения, отъ които на да ли може нѣкой отъ насъ

разбра нѣщо. Поне азъ инщо не можихъ да разбера отъ 1-й членъ, въ който се говори за самоопредѣлението на общинитѣ. Това е за менъ философия, може би мнозина отъ почитаемитѣ депутати да разбиратъ, но азъ го не проумѣвамъ и дохождамъ да се убѣда вопреки думитѣ на единъ отъ ораторитѣ, който вчера тука говореше, че за народенъ представителъ, законодатель, човекътъ трѣба да е философъ, но философи се изработватъ съ поколѣния, и една млада нация като нашата не може така лесно да се одобие съ такива людѣе, за това сж потребни столѣтия. Ето и днесъ комиссията за общинскій законъ иде да опровергае тоя ораторъ, тя е написала таквъ философскъ докладъ, такива философически начала за закона, щото безъ друго се иска да ги разясни докладчика; на комиссията се даде законопроектъ за общинскій законъ, но тя вмѣсто да докладва по него, предлага съвършено другъ, новъ, който нѣма никакво сходство освѣнъ по заглавието съ първий, слѣдователно преди да престѣпимъ къмъ разгледжанието му, мисля всѣкий е съгласенъ, да покаже комиссията, защо е отхвърлила онзи законопроектъ и предлага съвършено новъ. (Предсѣдателъ: Моля не е предмѣта върху това. Нѣмате право да говорите.) Азъ говоря върху предмѣта и желая да се обяснятъ началата на комиссията, по които се е водила, когато е съставлявала този законъ (гласове: тѣй!) но ако не ми давате думата, азъ не щя да говоря.

М-ръ Каравеловъ: Азъ видя, че пакъ се заплетохме. Не е нужда да питаме, по какви начала се е водила комиссията, която може би е имала нѣкакви начала, но може би нѣкои е лошо изложила. Та и ние не вотираме доклада, но закона, за това трѣба да говоримъ за законътъ, а да оставимъ доклада на страна. Сега въпросътъ е тоя: да пристѣпимъ понапредъ да го прочетемъ исцѣло и тутакси да се попита Нар. Събрание опълномощава ли се правителството да го практикува или не. Ако можемъ да го приложимъ, ще го приложимъ; ако ли не можемъ, то колкото се може.

Лазаръ Дуковъ: Отъ многото размѣнени думи, г-да, разбра се, че човекътъ трѣба да има други убѣждения, а други дѣла. Тука по напредъ попита г-нъ М-ръ на Вжтр. Дѣла: какъвъ е билъ тозъ членъ за да му се разясни, кои ще бждѣтъ общини, кои села и кои паланки. Азъ мисля, че това е много лесно, ако по нататъкъ видимъ какъвъ щатъ иматъ общинитѣ. Ако може едно село или колиби да поддържа едно училище, тогава може да съставлява община, ако ли не може, тогава може да се присѣдини къмъ друго село.

Разбира се, че всѣка една работа само тогава е страшна, когато не рачимъ да работимъ. Тогава

бива голѣма и тежка. Разбира се, колкото е по голѣма работата, толкова повече тѣжи. Срѣщали сме мжнотии въ различни членове, но работата е вървяла напредъ. Зарадъ туй и въ тозъ членъ има нѣща, които сж лесни, а други има, които не сж лесни; като се съгласиха повечето хора, то и за мене малко остана за да се съглася, да оставимъ на правителството да практикува тозъ законъ. Но има едно друго нѣщо. Нѣкой казаха, че преди да се тури въ дѣйствиe, трѣба да се прочете. Да го прочетемъ и да го вотираме исцѣло, ще каже, че сме го приели напълно да се тури въ дѣйствиe; като го дадемъ на М-вото да го тури въ дѣйствиe, то все сжщото излиза, защото то трѣба да отговаря. Заради туй, ако мислимъ, че тозъ законъ за сега не ще можемъ да го изработимъ, въ сжщото време да не казваме на правителството да го не полага въ дѣйствиe. За това да оставимъ на страна тозъ законъ и да помислимъ за друго срѣдство. Въ всѣкий законъ се говори, че отъ общинитѣ това и това се изисква, че е отговорна за преброяванието на снопитѣ и т. н. А сега оставяме, че не ще имаме общини. Зарадъ туй дохождамъ въ съгласие, че по добръ е, ако можемъ да намѣримъ друго едно срѣдство, но селата да оставимъ безъ него не може.

М-ръ Каравеловъ: Разликата е много голѣма между онова, което вие говорите и онова, което азъ разяснихъ. Разни пхтища има по които може да се рѣши тозъ въпросъ. Можемъ да прочетемъ докладътъ исцѣло и послѣ членъ по членъ, можемъ да го прочетемъ изцѣло и да го вотираме, третиятъ е споредъ предложението на г-на Дюкмеджисва, т. е. че можемъ да го оставимъ за вотирание въ бждѣщата сессия, а правителството до тогава да го практикува. Нѣма да се пише въ Указа за него „законъ“ но „постановление.“ Нѣма да се казва въ Указа. „Нар. Събрание прие, ние утвърждаваме и т. н.“ но ще се каже. „По предложението на Мин. Съвѣтъ, ние постановихме и постановяваме и т. н.“ Това ще стане съ Княжескый Указъ. За това, за да се не препираме дълго време, да прочетемъ веднажъ доклада и да се опълномощи правителството, а въ бждѣщата сессия да го разгледаме членъ по членъ. (Гласове: съгласни!)

Пановъ: До сега не можемъ да разберемъ върху какво се говори. (Гласове: хо!) (Веселостъ.) Чудно ми е, г-да, че не давате да говорятъ другитѣ. (Шумъ.) Върху членъ 1-й, върху който г-нъ Цанковъ искаха нѣколко думи, съ които каза, че распределението на населението е много трудно и че трѣбало доста време за да се приложи, послѣ това не зная, какво е ръководило г-нъ Цанкова да внесе таквъ труденъ законопроектъ. За да се увѣримъ, да ли е трудно, може да се прочете членътъ отъ доклада на комис-

сията, и ако позволите можемъ да прочетемъ п членътъ отъ законопроекта на г-на Цанкова, за да видите, че е сжцо. (Гласове : не е нужно ! не е сжцо!) Предполага се, че не щѣте нито да чуετε, нито да го знаете. (Гласове : да !) За това съмъ съгласенъ, че зарадъ туй г-нъ Цанковъ иска да отблъсне пълномощието, което Нар. Събрание желае да му даде.

М-ръ Цанковъ : Азъ не казахъ, че отблъсвамъ пълномощието, но казахъ, че съ това пълномощие, гдѣто ще ми дадете, да не искате да изпълня всичко това, което е писано въ този законъ. За това ако ми дадете пълномощие, да ми дадете само за онова, което моя умъ ми каже, че мож да го изпълня. Азъ съмъ съгласенъ, че ако ми дадете пълномощие, азъ ще изпълня законътъ, но не всичкитѣ членове, защото даже сега виждамъ за невъзможно изпълнението на нѣкои членове. Между законопроекта на комиссията и мойтъ законопроектъ има голѣма разлика. Азъ казахъ, кое е община. Община е всѣко село, макаръ и 5 къщи да бѣде; гато живѣятъ на едно мѣсто, тѣ сж община, защото си иматъ общи интереси и общи имоти. Но организацията на една община е съвсѣмъ друго нѣщо. А тукъ въ законопроекта на комиссията за естеството на общинитѣ нищо не се говори, а говори се само за управлението. Това е съвсѣмъ друго. За да опредѣлимъ управлението на всичкитѣ села, само зарадъ това би трѣбало една година, догдѣ се распредѣлятъ. Зарадъ туй въ пълномощието можете да кажете, че мож да туря въ дѣйствиє законътъ въ нѣкои мѣста, но съ туй условие да имамъ власть да мож онѣзи членове, които сж неспособими, да не ги изпълнявамъ, или да ги промѣнявамъ.

П. Станчовъ : Азъ мисля, г-да, че за да дойдемъ до едно съгласие, тъй като отъ една страна се предлага да се опълномощи г-нъ М-ръ на Вжтр. Работи да го практикува, а отъ друга страна и той иска съгласие, съ тая само разлика, че по изработенитѣ отъ комиссията докладъ не може да приеме таквъ пълномощие и да го изпълни, ако не му се даде право да не прилага онѣзи членове, които не намира за сгодни. За това да опълномощимъ г-на М-ра, не на пълно да го приложи, но било частъ отъ него, било временни нѣкакви наредби да нареди, тъй щото въ идущата сессия отъ ново да се повърнемъ върху този законъ.

Предсѣдателъ : Напомнювамъ на г-на П. Станчова, че сега за доклада на комиссията се говори.

П. Станчовъ : И азъ напомнювамъ на васъ, че за сжщия докладъ говори.

Докладчикъ : Нѣкои г-да казватъ, че не могатъ да разбератъ що е община. Община е всѣкий градъ, всѣко село и всѣки колиби, които могатъ да изпълняватъ онова, което този законъ опредѣлява.

Нѣма да отговарямъ на г-на Стамболова за неприличното му отношение по напредъ къмъ менѣ, защото предварително казахъ, че азъ приехъ да стана докладчикъ само и само да се слѣдва работата. И казахъ, че приехъ да докладвамъ за тая вечеръ. Освѣнъ това въ доклада има толкозъ типографически погрѣшки, щото необходимо е да се чете угрѣ испѣло. Когато комиссията е правила този докладъ, имала е предъ очи нѣколко законопроекта.

Азъ приехъ да докладвамъ, защото мисляхъ, че ще се разглѣдва докладътъ членъ по членъ или поне глава по глава. Азъ мѣдахъ, че има типографически погрѣшки, но за 2 или 3 глави бѣхъ готовъ; но тука има толкозъ типографически погрѣшки, щото не ще може да се чете испѣло. Ако е работа да се подиграваме, тогава да го четемъ испѣло. (Гласове : исчерпано е!).

М-ръ Цанковъ : Азъ чухъ нѣколко гласове, които искатъ да се разглѣдва докладътъ членъ по членъ. Наистина по добръ е членъ по членъ, на ако ще би да се продължи сессията; защото азъ като съмъ билъ въ управлението, знамъ колко е мжно да се туря общинский законъ въ дѣйствиє. За това по добръ е да се разиска членъ по членъ и ако има нѣкаквъ недостатъкъ, да го поправимъ. (Гласове : съгласни!) Както по напредъ и г-нъ Лазаръ Дуковъ каза, че ако не наредимъ общински законъ, тогава не чакайте да се събиратъ данѣци. И именно това липсва въ този законъ. (Гласове : има го!). Тогазъ ще видимъ, когато дойдемъ до тамъ.

Паничерски : Народното Събрание най напредъ трѣба да рѣши: да ли испѣло или членъ по членъ да се чете доклада. Това е първото предложение и трѣба да се гласоподава. Стѣдъ това ще пристѣпимъ къмъ друго. Ако се рѣши за членъ по членъ, тогава ще го разглѣдваме членъ по членъ.

Стамболовъ : Ако рѣши Нар. Събрание, да се разглѣдва членъ по членъ, — разбира се, че ще рѣши, ако по многото членове сж за туй. Но преди да се рѣши туй, трѣба да вземете въ внимание, че единъ отъ Министритѣ каза, че този законъ може да се прочете веднага и послѣ да се вотира испѣло. Виждѣ защо е по хубаво това; то е по хубаво, защото дебатитѣ ще станатъ испѣло и когато се прочете, ще се каже: има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо испѣло. Тогава единъ тамъ ще направи забѣлѣжка, другъ тамъ и така ще свършимъ днесъ. А ако хванемъ да го разглѣдваме членъ по членъ, тогава и въ 5 дѣни нѣма да свършимъ.

Чудно ми е какъ говори г-нъ А. Цановъ, че има забѣлѣжка само до 3-та глава, когато има много членове и слѣдъ 3-та глава. Каква е тѣзи работа? За това трѣба да се чете и когато се прочете, ще се поправи и ще видимъ гдѣ има погрѣшки. Тогава

ще видимъ, приема ли се исцѣло или не. Това е най правото, като и до сега така сме правили. Тукъ има законопроектъ, внесенъ отъ депутатъ, а не отъ правителството. Г-нъ Цанковъ внесе законопроекта като депутатъ. Сега ако хванемъ да разгледваме докладътъ, трѣба да обясняваме, защо приехме този членъ въ комиссията така и по какви начала. Тогазъ когато г-нъ докладчикъ съзнава, че даже до края не е прочелъ цѣлия докладъ и когато нѣмаме при себе си основата за общ. законъ, какъ ще разискваме този законъ? Трѣба да бждатъ тогава ангели или духове Божии въ Събранието. За това предлагамъ да се прочете исцѣло и послѣ ще видимъ какъ ще стане.

Паничерски: Г-да! Именно искахъ да кажа същото, което по напредъ г-нъ Дюкмеджиевъ. Предложението на г-на Дюкмеджиева трѣба да се вотира. А колкото гдѣто г-нъ Стамболовъ каза, че нѣма докладъ до края поправенъ, то има да му кажа, че ако не намѣри докладъ, той ще намѣри друго. Именно трѣба да разбираме предложението тъй, както го предложи самъ г-нъ Дюкмеджиевъ. Предложението му бѣше така: да се прочете този законъ исцѣло и да се опълномощи г-нъ М-ръ на Вжтр. Работи, да го тури въ изпълнение, разбира се, колкото е възможно; тамъ гдѣто не е възможно, нѣма да го туря въ дѣйствиe. А въ бждщата сесия г-нъ М-ръ ще ни каже, кои сж труднитѣ обстоятелства и кои не; и тогава може да го вотираме по пространно и по обмислено. Това е предложението и трѣба да се вотира.

Докладчикъ: Въ отговоръ на г-на Стамболова ще кажа, че азъ имамъ този законъ, по който се е водила комиссията, но въ него нѣма заблѣжки по нататкъ отъ третата глава. Не сме чели всѣкога законитѣ исцѣло на първий пътъ, но по много пкти сме ги разгледвали глава по глава или членъ по членъ, това като съмъ ималъ предъ видъ, изучилъ съмъ за сега само първитѣ три глави. Азъ пакъ го повтарямъ, че не съмъ приготвенъ да бжд докладчикъ, защото съмъ преглѣдалъ само първитѣ три глави, като съмъ мислилъ, че така ще се докладва. Каквото бѣхъ въ състояние, това направихъ, но има толкова типографически погрѣшки, щото азъ не мож да го прочета исцѣло. Ако е работата да играемъ, тогава е друго нѣщо.

М-ръ Каравеловъ: Моля да се вотира нѣщо. Или членъ по членъ, или както и да било. Вотирайте на редъ предложенията, за да се свърши.

Предсѣдатель: Менѣ ми е чудно какъ забравяте онова, което се вотира. По напредъ се вотира, че ще се разгледва, а сега бѣше въпросътъ; да ли членъ по членъ да се разгледва или исцѣло. Сега върху това прекъсвамъ всѣко разискване и да-

вамъ на вотиране. Приема ли Нар. Събрание да се чете докладътъ членъ по членъ или исцѣло? Който не приема да се чете членъ по членъ да си дигне ръката. (Менѣство.) Прието да се чете членъ по членъ.

Докладчикъ: (Чете:)

ЗАКОНЪ

за общинитѣ.

Основа на общината.

Чл. 1. Всѣкий градъ, всѣка паланка, всѣко село и както всѣки колиби, които сж въ състояние да слѣдватъ и изпълняватъ опредѣленията на този законъ, съставляватъ една община, която носи името на градътъ, на паланката, на селото или на колибитѣ. Общинитѣ сж независими една отъ друга.

Колто села или колиби не сж въ състояние да съставляватъ споредъ опредѣленията на този законъ една община, тѣ се съединяватъ съ съседнитѣ си общини. Селската община може да се измѣни на градска само по единъ законъ.

Забѣл. Допуща се щото отдѣлнитѣ общини да могатъ да се договорятъ и споразумѣватъ помежду си за достигането на нѣкои особни (специални) цѣли.

Тука имаше погрѣшка, която е направена така: „общинитѣ сж независими една отъ друга“.

М-ръ Каравеловъ: Азъ ще кажа, че тая заблѣжка трѣба съвсѣмъ да се исхвърли, защото тя не се отнася къмъ общинитѣ. Общината всѣкога си има юридическо право и за това не трѣба да ѝ даваме онова, което си има. Конституцията въ членъ 64 ѝ казва, че българскитѣ граждани могатъ да правятъ асоциации каквито щатъ. Когато ще говоримъ за управлението на околитѣ, тогава ще можемъ да говоримъ, какво ще бжде отношението на една община къмъ друга.

Докладъ: Комиссията доста е мислила за това нѣщо и тя до нѣкъдѣ се двоумѣше да ли да тури това, но сега мисля, че се е съгласила да се исхвърли.

Стамболовъ: Комиссията е работила нѣщо, което е предъ нашитѣ очи, но тя трѣба да даде обяснение, какво е разбрала подъ името специални дѣла.

Докладчикъ: Исканѣдѣ да се направи нѣкое училище, гдѣто една община сама не може да го направи; съединява се съ друга и тогава може да го направи. Ето примѣръ.

П. Станчевъ: Азъ мисля, г-да, че тоя членъ, както е изработенъ отъ комиссията, не отговаря точно на своето значение. За това предлагамъ, по моето мнѣние, да приемемъ за първъ членъ вмѣсто този, който е избранъ отъ комиссията, членътъ, който е въ законопроекта на г-на Цанкова. Той е поясенъ, по точенъ и по опредѣленъ.

Стамболовъ: Азъ още ще питамъ за друго

едно нѣщо. Като махнахте първий членъ отъ законопроекта на г-на Цанкова, какви мотиви имахте и турихте този членъ? И той ли е сѣщия членъ, който е и въ законопроекта на г-на Цанкова и ако не е, кои сж били мотивитѣ, по които се е махналъ този членъ и се е турилъ намѣсто него другъ.

Докладчикъ: Ако сж видѣли г-да представителитѣ по долу, гдѣто се опредѣлява, какво ще върши общината, то ще разбератъ мотивитѣ. Въ законопроекта на г-на Цанкова се опредѣлява: колко къщи трѣба да има една община и т. н. и ако има малки общини, съединяватъ се къмъ нея и тя ги представя, тъй щото малко измѣнение има; а тѣзи бѣхъ потрѣбни за да се съобразимъ съ други нѣкои членове на този законопроектъ.

М-ръ Цанковъ: Въ моя проектъ е казано, че всѣкий градъ, всѣко село или колиби, каквото и да е малко или голѣмо, то се казва община. И това е естествено. Общината става отъ само себе си. Законътъ не я прави. Зарадъ туй едно село, колкото и да е малко, може да си има своето управление. Или ако е съвсѣмъ малко, ще ли се управлява отъ друго село? Напр. едно село за 10 години стане като градъ; значи, че и управлението му трѣба да се измѣни. Слѣдователно тукъ като казваме основата на общината, трѣба да опредѣлимъ, какво е община, а като опредѣляваме управлението на общината, не трѣба да казваме „основата на общината“, а трѣбаше да се каже: „управление на общината“. Законодателното тѣло нарежда, какъ да се управляватъ общинитѣ, слѣдователно въ първий членъ трѣба да кажете, че всѣкий градъ, село, колиби и пр. могатъ да бѣдѣтъ община, ако могатъ да изпълняватъ условията, които се изискватъ отъ този законъ. А тъй както е опредѣлено сега, че всѣко едно село, каквото и да е малко и нѣма общински имоти, а друго село има такива имоти, то ще управлява първото; слѣдователно този членъ трѣба да се измѣни, като се каже, че всѣкий градъ, всѣка паланка, всѣко село и всѣки колиби съставляватъ общинско управление, ако може да слѣдва условията въ този законъ. Защото едно село отъ 10 къщи може да се счита община, ако може да има пасбище, черква, училище и пр.

Лазаръ Дуновъ: Тукъ както гласи този членъ, комиссията го е направила така, но ако другитѣ, кажатъ по добръ и по ясно нѣщо, то комиссията ще се съгласи да го приеме. Тука е казано нѣщо, по което се водятъ общинитѣ. Да ли ще се ржководимъ по този проектъ или по другъ? (Предс.: това е вече рѣшено). И тъй за което бѣше забѣлжено долу, комиссията го тъй разумѣваше, че една община може сама да си нареди щата. Цѣлътъ на комиссията бѣше, ако една община не може да под-

държа училище или болница или друго нѣщо, тогава какво ще прави, ако не се съгласи и не се сговори съ друга една община, за да направятъ едно такова заведение? Това има комиссията предъ видъ; но ако има нѣщо по умѣстно, ние сме съгласни да го приемемъ.

Бръшляновъ: Въ този членъ се виждатъ доста тъмности и безъ съмнѣние всѣкий представителъ има право да попита докладчика. Между другитѣ тъмности азъ виждамъ една. Тука се говори, че селска община може да се измѣни на градска само по единъ законъ и това се казва преди да бѣде опредѣлено, какви сж общинитѣ. Азъ сега питамъ г-на докладчикъ, какво е рабирала тука комиссията и желая да зная за новитѣ тѣзи общини, които комиссията предполага; какъ ще се наричатъ градски или селски и да каже: кои сж градски и кои сж селски.

Предсѣд.: Г-нъ Бръшляновъ! — Поглѣднете по нагорѣ.

Стамболовъ: Искатъ да кажатъ нѣкои г-да, че не трѣба да питаеме, защо се е измѣнилъ първий или вторий членъ и какви причини е имала комиссията, за да го измѣнява, когато комиссията сама казва (чете:) „избраната отъ васъ комиссия за разглѣжданieto внесениятъ отъ г-на Д. Цанкова проектъ за законъ на българскитѣ общини“. Значи, ние я избрахме да разглѣда онзи проектъ. Защо го измѣни тя? Азъ бѣхъ на този проектъ подписанъ. Това трѣба да се обясни. Обяснения всѣкога и на всѣкий параграфъ трѣба да даде комиссията. Зарадъ туй се избра тя. Само тогава мож да се съглася, да се продължава разглѣжданieto на законопроекта. Зарадъ туй мисля, че трѣба да пазимъ сѣщия законъ, който сме имали по напредъ, т. е. най напредъ се чете членътъ споредъ внесения законопроектъ, а послѣ споредъ измѣнението на комиссията. Ако този, който е внесълъ проекта, се съгласи да оттегли своя членъ, тогава се вотира членътъ на комиссията. Това като сме практикували вече въ 2 сесии, защо да нарушаваме тая практика.

Предсѣдатель: Азъ ще забѣлжа, че Нар. Събрание се произнесе да се разглѣжда членъ по членъ; за това не трѣба да се повръщаме.

М-ръ Славейковъ: Г-да, мисляхъ да не говоря, за да не се представи, че говорението излиза само и само да бавимъ работата, защото нѣкои може да мислятъ тъй. За това се въздържахъ да говоря. Но ще моля да обърнете внимание върху едно нѣщо. Тукъ въ първий членъ се казва (чете:) „всѣкий градъ, всѣка паланка, всѣко село, както и всѣки колиби, които сж въ състояние да слѣдватъ и изпълняватъ опредѣленията на този законъ, съставляватъ една община, която носи името на градъ, на паланката, на селото или на колибитѣ. Общинитѣ сж:

независими една от друга.“ Сега тука ще обърне внимание: ще бждат общини, които могат да изпълняват определения на този закон; а ако не могат, както става, ще видим по доло, че които села или колиби не сж въ състояние да съставят една община, тѣ се съединяват на съвѣдната община; това отговаря на горното запитване. Така ли е? (Гласове: да).

Вторий членъ казва (Чете:) „Всѣка община има извѣстно пространство территория — земя на която се простира пейната общинска власт. Границѣ на общинската территория се наричатъ межда (синоръ).“ Сега излиза споредъ 2-й членъ, че всѣка община, която не може да изпълнява определения на този законъ, трѣба да имѣа своя территория и пейната территория трѣба да се присѣдини на другата община (Гласове: не! не се разбира тѣй!) Кажете ми сега, коя община ще се съгласи да даде своята территория на друга община.

Свящ. Бобошевский: Искамъ за забѣлжката на първий членъ да попитамъ за едно друго. (Чете:) „Допуща се щото отдѣлнитѣ общини да могатъ да се договарятъ и споразумѣватъ по между си за достижението на нѣкои особенни (специални) цѣли.“ Сега.

Предсѣдатель: Комиссията се съгласи съ предложението на г-на М-ра, да се махне тѣхъ забѣлжка. (Гласове: исчерпано е!)

Свящ. Радевъ: Когато се казва тука, че всѣки градъ, всѣка паланка, всѣко село и всѣки колиби съставятъ община, азъ го разбирамъ тѣй, че и на едно село отъ 10 къщи се дава право тоже да си съставлява община; но ние трѣба да опредѣлимъ: какво нѣщо е община, отъ колко къщи трѣба да състои и пр. Ние трѣба да кажемъ за по малкитѣ села какво трѣба да иматъ; ще ли иматъ старѣйшински съвѣти, старѣйшинска управа или какво ще иматъ; по малкитѣ села ще ли бждатъ подчинени на по-големитѣ и пр. Това трѣба да се разясни.

Докладчикъ: Условиата, за да може едно село или едни колиби да си иматъ самоуправление, сж толкова лесни; щото и отъ 15 къщи едно село ще може да бжде община. Тѣзи условия сж, ако може да поддържа едно първоначално училище и още малки други нѣкои условия. За това е туренъ този членъ.

М-ръ Цанковъ: Ако излиза туй отъ закона, добръ, но азъ не мож да го видя. Азъ наистина съмъ на туй мнѣние, че всѣко село колкото и да е малко трѣба да си има общинско управление. Именно зарадъ туй съмъ противенъ на този първий членъ; но ако комиссията разбира, че и въ най малкото село може да има общинско управление, тогава съмъ съгласенъ. Обаче колкото прочетохъ, не виждамъ това

въ члена; на противъ азъ виждамъ, че споредъ този членъ трѣба да се съединятъ 10 или 20 села, за да могатъ да съставятъ една община споредъ това опредѣление, г. Лазаръ Дуковъ по напредъ каза, че това е опредѣлено споредъ щатѣтъ; на противъ азъ не виждамъ тука никакъвъ щатъ. (Гласове: има.)

Паничерски: Колкото за този членъ азъ и по напредъ казахъ, че не е толкова тежкъ за разбиране. Послѣ съ този членъ се дава право на всѣко едно село, да може да състави община. Комиссията при редактирането на този членъ се е ръководила да става централизация, а не децентрализация. Едно село може да бжде отъ 3 къщи и ако може да изпълнява това, което се изисква отъ 4-й членъ, т. е. ако може да си поддържа училището и пр., може да бжде община.

П. Станчовъ: Най сѣтиѣ трѣба да дойдемъ до едно заключение и да се произнесемъ въ каква форма да го приемемъ. Азъ предлагамъ да се вотира членътъ, както е въ законопроекта, именно (чете:) „Всѣки градъ, всѣка паланка, всѣко село както и всѣки колиби съставляватъ една община, която носи името на градѣтъ, на паланката, на селото или колибитѣ.“

Предсѣдатель: Вне говорите върху другъ законопроектъ, а не върху този, който тука се разгѣжда.

М-ръ Цанковъ: Г-нѣ Паничерски и други нѣкои казаха, че и най малко село може да бжде община и да си има управление, тогазъ ако бѣше тѣй, защо туряте въ 2-й членъ, че една община, ако не може да се управлява по условията на този законъ, тя трѣба да се присѣдини къмъ друга. Това е доказателство, че вне сами сте предвидѣли, че най малкитѣ села не могатъ да иматъ свое самоуправление. Слѣдователно ето страхъ, че малкитѣ села ще останатъ безъ самоуправление. Малкитѣ села, които иматъ църкви, школи, пазарища, чешми, общински имоти и пр. трѣба да се грижатъ за тѣхъ; а ние какъ ще ги оставимъ да се грижатъ други за тѣхъ? Това е много лошо, ако се грижи другъ за своята къща.

Мантовъ: Само на отца Радева има да отговаря, че ако бжде добръ да прочете 20-й членъ 2-ра алинея, ще види онова, за което пита. (Чете го.) Значи, че отъ всѣко село ще има помощникъ на централното общинско управление.

Докладчикъ: Ако се приеме, споредъ както каза г-нѣ П. Станчовъ, опредѣлението на члена, тогава и колибитѣ отъ по 3 къщи могатъ да бждатъ общини. За да се избѣгне това, казано е: „който сж въ състояние да слѣдватъ и изпълняватъ определения на този законъ“. И ако глѣдаме законопроекта, тамъ има старшинско-общинско-управление;

и всичките общини да иматъ еднакво самоуправление, да сж независими една отъ друга и т. н.

М-ръ Каравеловъ: Истина, че законътъ е важенъ, но никога не съмъ мислилъ, че ще дойдемъ до такива граматически разговори. Мислятъ нѣкои, че това е угавенъ кодексъ, но то не е. Тука се пише само общински законъ, за това редактирайте го както щѣте, приблизително ще бѣде това, което съществува сега, тъй щото да се препираме за такива дребни работи е съвсѣмъ неумѣстно. Предлагайте на вотирание този или онзи членъ и да се свърши работата. (Гласове: съгласни!) Ако можете да приложите този законъ за 5 или 10 год. въ всичките мѣста, тогава бива да се препираме, но азъ мисля, че въ нѣкои мѣста може да се приложи, а въ други не. За това да се пристъпи къмъ вотирание и да се свърши работата.

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още: (Гласове: желае; други гласове: не желае.) Който желае да си дигне ржката. (Меншество.)

Черневъ: Азъ протестирамъ противъ воденето на дѣлата отъ председателя, защото нѣколко пхти искахъ дума и не ми се даде.

Председателъ: Не трѣба да ме учите.

Черневъ: Изявлявамъ недовѣрие въ воденето на дѣлата при разискванието на този законопроектъ.

Председателъ: Не ви давамъ думата.

Наумовъ: Азъ нѣма да говоря върху първия членъ, понеже е исчерпано, но върху друго нѣщо има да напомня. Ако искаме да разискваме законопроекта, както трѣба и ако искаме да дойдемъ до край, трѣба да рѣшимъ и за внесения отъ г-на Цанкова законопроектъ, който е подписанъ отъ $\frac{1}{4}$ часть отъ насъ: той остава ли на страна? Това трѣба да рѣшимъ.

Председателъ: Тукъ по напредъ се вотира, да се разисква доклада на комиссията членъ по членъ и думата бѣше върху доклада. Желаетъ ли Нар. Събрание да се повръща? (Не желае.) Който желае да си дигне ржката. (Меншество.) Ще се разисква върху доклада.

Черневъ: Искамъ да говоря върху 1-й чл.

Председателъ: Азъ ви забѣлжихъ, че не ви давамъ думата, понеже Събранието се произнесе за всичко, освѣнъ за бѣлжката, за която комиссията се съгласи да се изхвърли по предложението на г-на М-ра на Финанситѣ.

М-ръ Цанковъ: Азъ предложихъ друго предложение: „Всѣкий градъ, всѣка паланка, всѣко село и всѣки колиби, които сж въ състояние да слѣдватъ да изпълняватъ опредѣленията на този законъ, могатъ да иматъ общинско управление.“

Председателъ: Давамъ на вотирание 1-й чл.

както е въ доклада на комиссията освѣнъ бѣлжката. Послѣ г-нъ Цанковъ предлага, щото да стане една поправка, споредъ която всѣкий градъ, всѣка паланка, село или колиби могатъ да си иматъ общинско управление. Приема ли Нар. Събрание чл. 1-й така, както стои въ доклада на комиссията освѣнъ забѣлжката? (Приема.) Който не приема да си дигне ржката. (Меншество.) Прие се. Забѣлжката се изхвърля.

Савва Илиевъ: Искамъ дума!

Председателъ: Ако ще говорите върху свършенъ въпросъ, не ви давамъ дума.

Савва Илиевъ: Законътъ ми дава това право. До когато искамъ дума, трѣба да ми се дава.

Черневъ: Искамъ дума. (Шумъ.)

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 2. Всѣка община има извѣстно пространство територия — земя, на която се простира нейната общинска власт. Границитѣ на общинската територия се наричатъ межда (синоръ).

Всѣкий недвижимъ имотъ трѣба да се намира въ територията на нѣкоя община и подъ нейната власт, изключаватъ се само окръжнитѣ и държавнитѣ имоти.

Прения между двѣ или по много общини за спори рѣшава окръжний съвѣтъ, противъ когото недоволната страна се отнася до окръжното събрание и то рѣшава окончателно.

Комиссията се съгласи, щото ако Нар. Събрание одобри, Мин. Съвѣтъ да рѣшава такива въпроси окончателно.

Свящ. Радевъ: Азъ искамъ да разясни г-нъ докладчикъ това, гдѣто се казва. (Чете:)

„Чл. 2. Всѣка община има извѣстно пространство територия — земя, на която се простира нейната общинска власт. Границитѣ на общинската територия се наричатъ межда (синоръ).“

Всѣкий недвижимъ имотъ трѣба да се намира въ територията на нѣкоя община и подъ нейната власт, изключаватъ се само окръжнитѣ и държавни имоти“.

А особенно трѣба да се разясни за втората алинея. Въ първата алинея може да се разбира, че въобще всичката земя, която притежава едно село, може да се намира въ междата; но споредъ втората алинея за недвижимитѣ имоти, че трѣбало да се намиратъ вътрѣ въ междата, то е добръ, но не зная, да ли ще бѣде възможно да бѣде и подъ нейната власт.

Докладчикъ: Разбира се, че не трѣба да има вътрѣ друга земя освѣнъ правителствена. Нийдѣ не трѣба да има земя, която да не принадлежи нито на тѣзи, нито на онѣзи община, тъй щото когато оре нѣкой пива, да знае въ кои община се намира. Желателно е да се постигне щото да нѣма нийдѣ земя, която да не принадлежи нито на нѣкой челоуѣкъ, нито на правителството, нито на нѣкоя община.

Стамболовъ: Против този членъ имамъ нѣколко забѣлѣжкѣ. Като се радвамъ, че Събранието изнамѣри новъ способъ при разгледването на законитѣ, азъ намислихъ, да не глѣдамъ новия способъ, а само докладътъ. (Гласове: не се приема.) И тъй като вѣрвамъ, че да мълча е по лошо, както казва и пословицата: „ела зло, че безъ тебе по зло“, захващамъ да поправлявамъ, колкото е възможно.

Първо (Чете:) „Всѣка община има извѣстно пространство территория“. Тука трѣба да се тури вмѣсто „территория“ — „землище“ защото хората тъй казватъ, а не казватъ френски думи. Тѣй щото по добръ се разбира: „Всѣка община има извѣстно пространство землище, на което се простира нейната власт“. Думата „общинска“ не трѣба да я има.

Послѣ: (Чете:) „Границитѣ на общинската территория се наричатъ межда (синоръ)“.

„Всѣкий недвижимъ имотъ, трѣба да се намира въ територията на нѣкоя община и подъ нейната власт, исключаватъ се само окръжнитѣ и държавни имоти“. Тука е такъвъ въпросътъ. Азъ имамъ имотъ въ срѣдата на единъ соватъ. На този имотъ може да се не простира властта на общината, подъ която се управлявамъ, защото се намира въ совати вжтрѣ. За такива имоти не се казва нищо. Значи нѣма ги въ свѣта, или за тѣхъ нѣма да се пише законъ? Послѣ (Чете:)

„Прения между двѣ или по много общини за синори, рѣшава окръжний съвѣтъ, противъ което незадоволната страна се отнася до окръжното събрание и то рѣшава окончателно“.

И това е прекалено. Напр. двѣ общини се каратъ: една голѣма и една малка. Става общинско окръжно събрание и дохождатъ отъ малката община сиромаси хора двама представители, а отъ голѣмата като дойдѣтъ повече, то тогава не ще ли да влияятъ въ Събранието и не ще ли взематъ земята. Чухъ сѣтнѣ нѣкои г-да да казватъ: „мислимъ да туримъ туй и туй“. Но остава си работата само съ „мислимъ“.

Още единъ примѣръ. Въ Търновскій окръгъ има едно село Сломеръ и друго село Червена. Това село се граничи отъ една страна съ Свищовскій, а отъ друга — съ Търновскій окръзи. Кое събрание ще рѣши, чие е? Дохождаме до едно заключение, че трѣба да има една висша властъ — Министерскій Съвѣтъ. Ако позволявате на окръжното събрание, то трѣба да има само една инстанция; но безпристрастно, кой ще рѣши този въпросъ? Да ли търновското или свищовското окр. събрание?

Зарадъ туй тѣзи алинея трѣба да гласи така:

„Прения между двѣ или по много общини за синори рѣшава окръжний съвѣтъ, противъ което незадоволната

та страна се отнася до окръжното събрание и то рѣшава съ право на апелация въ расстояние на 2 мѣсеца на Мин. Съвѣтъ, на когото рѣшението е окончателно“.

Иначе ще се биятъ селата по между си; ще се кара окръгъ съ окръгъ. За това трѣба да има една висша контролна властъ.

Докладчикъ: Азъ се радвамъ, че слушамъ за първъ пѣтъ да настоява г-нъ Стамболовъ да се пишѣтъ български думи, когато другъ единъ пѣтъ, когато се разгледва за таксата, той другоаче говореше. (Гласове: Това е рѣшено!) А колкото за онова, което прибави г-нъ Стамболовъ на третата алинея, комиссията се съгласи да се тури „Мин. Съвѣтъ“, тъй щото на предложението му е напълно съгласна.

А колкото за неговитѣ совати, за които той спомѣнува, мисля, че правителството не ще му даде земя въ срѣдата на соватитѣ, но ще му даде на край. И така тя ще бѣде въ една община; а нѣма да бѣде нигдѣ такова нѣщо.

Предсѣд.: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Не желае.)

Стамболовъ: Понеже г-нъ докладчикъ тури „Мин. Съвѣтъ“ да си каже сега редакцията.

Докладчикъ: (Прочитѣ цѣлий 2-й чл.) Азъ ще четѣ така както е прието отъ комиссията. Ако ли г-нъ Стамболовъ има друго нѣщо, нека го редактира.

П. Станчовъ: Предлагамъ да се распусне събранието, защото часа е вече 6.

Предсѣдатель: Редакцията на г-на Стамболова е така. (Чете я.) (Виждѣ по горѣ.)

Паничерски: Както е извѣстно на комиссията, азъ като членъ отъ меншеството, бѣхъ противенъ да се остави окончателното рѣшение на окр. събрание. Моето мнѣние бѣше, че пренията да се рѣшаватъ отъ окр. съвѣти; а незадоволната страна — въ продължение на единъ мѣсець — да има право да прави апелции на М-вото, а никакъ не на окр. събрание, защото твърдѣ ще е трудно, ако за всѣко прение да се събиратъ хора. Зарадъ туй предлагамъ такъва редакция: „прения между двѣ или повече общини за синори, рѣшава окр. съвѣтъ, противъ което незадоволната страна се отнася до окр. събрание и то рѣшава. Но незадоволната страна въ продължение на 1 мѣсець прави апелация на Мин. Съвѣтъ.“

М-ръ Славейковъ: Защото е общинска работа, азъ бихъ желалъ да се даде срокъ 2 мѣсеца, защото догдѣто се съгласяятъ хората, ще се мине повече отъ единъ мѣсець. За това срокътъ трѣба да бѣде по голѣмъ. (Гласове: да!)

Пановъ: Г-нъ Паничерски всѣкий пѣтъ, когато да говори повтаря: „като членъ отъ меншеството на комиссията“. Желалъ бихъ да зная: кои сѣ още лицата, които съставляватъ това меншество. (Гласове:

не е нужно.) Ще се каже, понеже счита за длъжност да повтаря това, той доказва, че не е имало никакво меншество. Азъ първий път чувамъ за неговото меншество.

Предсѣд.: Туй сж частни прения, за които никакъ не трѣба да се говори. Дайте си редакцията!

Има редакция отъ г-на Стамболова, който предлага 3 инстанции; редакцията на г-на Паничерски — 2 инстанции: окр. съвѣтъ и направо Мин. Съвѣтъ.

Стамболовъ: Азъ си оттеглямъ редакцията, само настоявамъ въ първата алинея да се тури „землище“ вмѣсто територия, и да се исхвърли думата „общинска.“

М-ръ Цанковъ: Менѣ се струва, че думитѣ „Окр. Събрание“ трѣба да се исхвърлятъ, защото за да се разисква една препирня мѣжду 2 села, трѣба да се разисква нѣколко деня. Събранието е съвѣсмъ друго нѣщо, за съвѣсмъ други нѣща; а за да се разисква по добръ една препирня, трѣба да се остави това на Окр. Съвѣти.

Предсѣдателъ: И комиссията е така съгласна, за това давамъ на вотирание членътъ: приема ли Нар. Събрание чл. 2-й, както се редактира първата алинея на г-на Стамболова намѣсто „територия“ — „землище“; а думата „общинска“ да се исхвърли; и въ послѣдната ал. да се замѣни: „Окр. Събрание“ съ „Мин. Съвѣтъ“ съ право на апелъ 2 мѣсеца? (Приема се.) Часа е вече 6. (Гласове: да продължаваме!)

Докладчикъ: (Чете:)

Чл. 3. Всекий български подданикъ е длъженъ да бжде членъ на една община. Въ тѣзи община се води смѣтка за всичкитѣ негови задължения и тегоби спрямо държавата и общината, тѣй сжщо и за упражнението на неговитѣ граждански и политически права. Но ако нѣкой членъ на общината има недвижимъ имотъ на друга нѣкоя община, за задълженията му и тегобитѣ му, които произлизатъ отъ този имотъ, се води смѣтка въ оная община, на чиято територия се намира този имотъ.

Чуждитѣ подданици, понеже нѣматъ никакви политически права, изпълняватъ задълженията и тегобитѣ спрямо общината на държавата въ оная община, въ която притежаватъ недвижимъ имотъ или иматъ нѣкоя търговска или въобще спекулативна работа.

Ако нѣкой български подданикъ желае да се премѣсти отъ една община въ друга, тогава тѣзи послѣдна община е длъжна да го приеме за свой членъ.

1) ако е пълнолѣтенъ и има право да се располага съ своя си имотъ;

2) ако е изпълнявалъ въ общината, въ която е живялъ напредъ, редовно всичкитѣ задължения и тегоби, които му сж налагали отъ държавата, окръжieto и общината;

3) ако желае да постъпи въ общината, въ която има недвижимъ имотъ, или търговия, или занаятъ или въобще нѣкое отъ закона позволено занимание;

4) ако не е билъ осжжданъ никогашъ за престѣп-

ления и злодѣяния, или и ако е билъ осжденъ, но му сж повѣрнати правата;

5) ако въ течението на послѣдната година преди изстъпването отъ общината си не е билъ никакъ наказанъ за грѣшки срѣщу общественитѣ моралъ, или за кражба, измамване, утаяване и за подобни безчестни дѣла.

Държавнитѣ и общинскитѣ чиновници и въобще общинскитѣ служители сж членове на оная община, гдѣто живѣятъ по службата си.

Тѣй сжщо и тѣзи лица, които постѣпватъ въ българско подданство, ставатъ членове на оная община, въ която полагатъ клетва, или кждѣто ги испроводи централното правителство.

Стамболовъ: Върху третий членъ имамъ нѣколко забѣлѣжки. Първо (Чете:)

„Чл. 3. Всекий български подданикъ е длъженъ да бжде членъ на една община. Въ тѣзи община се води смѣтка за всичкитѣ негови задължения и тегоби спрямо държавата и общината, тѣй сжщо и за упражнението на неговитѣ граждански и политически права.“

Азъ питамъ, — какво право има една община да ме пита: упражнявашъ ли си ти гражданскитѣ или политическитѣ права? Щомъ имамъ права, упражнявамъ ли ги, или не, това е моя работа; слѣдователно ако го направимъ така, общинитѣ ще станатъ тирания. Ще стане единъ видъ комуна, която ще те кара да хортувашъ, да гласоподавашъ и да мислишъ тѣй, както тя иска. Това е чудна работа. Тѣй сжщо е и съ упражнението на политическитѣ и граждански правдини, защото който не се ползува отъ тѣхъ, той самъ се наказва. Като не ще да ги упражнява, той е наказанъ. Второ (Чете:).

„Чуждитѣ подданици, понеже нѣматъ никакви политически права, изпълняватъ задълженията и тегобитѣ спрямо общината на държавата въ оная община, въ която притежаватъ недвижимъ имотъ или иматъ нѣкоя търговска или въобще спекулативна работа.“

Това казватъ, че било исхвърлено и наистина трѣба да се исхвърли; но за това не може да се исхвърли, защото сжществуватъ 60, 62 и 63-й членове отъ Конституцията, въ които е казано какви права иматъ чуждитѣ подданици. 60-й чл. казва (Чете го.) Половината отъ тоя членъ може да се внесе тука. 62 чл. казва (Чете го:) и тоя членъ пакъ може да се тури тука. 63-й чл. казва (Чете го:) Това трѣбаше комиссията да го тури въ вторий членъ, гдѣто се говореше за имотитѣ. Подиръ това има още едно нѣщо. (Чете:)

1) „Ако е пълнолѣтенъ и има право да се располага съ своя си имотъ“.

Тукъ редакцията трѣба да стане „ако е пълнолѣтенъ и правоспособенъ.“ Послѣ (Чете:)

2) „Ако е изпълнявалъ въ общината, въ която е живялъ напредъ, редовно всичкитѣ задължения и тегоби, които му сж налагали отъ държавата, окръжieto и общината.“

3) „Ако желае да постѣпи въ общината, въ която има недвижимъ имотъ или търговия, или занаятъ или въобще нѣкое отъ закона позволено занимание.“

Тука се казва първо, че всяка община е длъжна да приема такива членове, които имат имоти. Зарадъ туй намирамъ тѣхъ редакция за по добръ да се каже: „ако има“ въ общината недвижимъ имотъ, или търговия, или занятие, или въобще едно отъ законно-дозволенитѣ занимания. Думитѣ „ако желае да постѣпи“ да се исхвърлятъ и да се каже само „ако има.“ Послѣ се казва (Чете:).

4) „Ако не е билъ осъждавъ никогашъ за престѣпления и злодѣяния, или и ако е билъ осъденъ, но му сѣ повѣрнати правата.“

5) „Ако въ течението на послѣдната година преди изстѣпването отъ общината си не е билъ никакъ наказванъ за грѣшки сръшу общественитѣ моралъ, или за кражба, измамване, утаиване и за подобни безчестни дѣла.“

Тукъ има двѣ алинеи, но които не можъ да разумѣя азъ. Единъ членъкъ го осъдиха, че е открадналъ нѣщо, или се е билъ съ нѣкого и се наказалъ. Подиръ това всяка община го пѣди. Какво ще стане той? — Хайдутинъ. Ако въ една община открадне, въ друга обере и никѣдъ не го приематъ, тогава какво ще прави? Никой община не желае да има цигани, но ако одного слѣдъ наказанието му го испѣждаме, тогава го правимъ да продължава крадението, защото се е осъдилъ вече. Послѣ не можъ да разбере за „общественитѣ моралъ“; това е много широко турено. Съгласно съ тая алинея азъ можъ да кажа нѣкому: ти не ходишь въ черква, не те приемамъ; или можъ да му кажа: ти ядешъ въ петѣкъ месо. Това ли е свобода? И какво ще разберѣтъ селенитѣ подъ думата общественъ моралъ? Нека ми кажатъ. Увѣренъ съмъ, че не го разбираатъ. Азъ самъ не го разбирамъ. Защо да туряме толкова безграницни нѣща? Не знаете ли, че единъ проклетъ кметъ, може да те накара да бѣдешъ отъ робъ по долу. За това трѣба да стане опредѣление и азъ сѣитѣ ще си кажа редакцията.

Паничерски: Най напредъ отъ всичко забѣлѣжвамъ онова, което и г-нъ Стамболовъ забѣлѣжи. Първо и първо забѣлѣжвамъ за онова, което каза за упражнението на гражданскитѣ и политически права, че това е исхвърлено отъ самата комиссия; но г-нъ докладчикъ не е ималъ време да вземе корригирания законъ. Слѣдователно мисля, че тукъ г-нъ Стамболовъ се удовлетворява съ това. По надоло гдѣто каза г-нъ Стамболовъ „ако е пълнолѣтенъ и може да се располага съ своя имотъ“ трѣбало да бѣде „ако е правоспособенъ“ комиссията го е направила така, за да може по лесно да се разбира. Като е разбирала думата „правоспособность“, турила е повече думи, за да може да се разбира по добръ. Това не трѣба да се практикува. Послѣ че трѣбало да се исхвърли: „ако желае да постѣпи въ една община“; азъ не разбирамъ защо да се исхвърли такава нѣща, защото всѣкий членъ отъ една община

има право да се пресели; но ако ще, може да се пресели, ако не, никой нѣма да го накара насѣла. Зарадъ туй именно трѣба да се остави „ако желае да постѣпи въ общината, въ която има недвижимъ имотъ“. То е турнато, защото се допуша на единъ членъкъ да живѣе въ една община и ако пожелае, може да дойде въ друга и никой нѣма право да му прави прѣпятствие. Мисля, че за 4-й пунктъ не трѣба нищо да се говори, защото единъ членъкъ щомъ е осъденъ и подиръ това му се повѣрнати правдинитѣ, то нѣма какво да разсѣждаме, че трѣба да бѣде приетъ.

За послѣдний пунктъ, за общественитѣ моралъ г-нъ Стамболовъ каза, че ние искаме да правимъ партии. Напротивъ комиссията е глѣдала да може всяка община да слѣди какви хора се намиратъ въ нея. Ако иска нѣкой да се скрие въ друга община, то тя трѣба да знае, какъвъ е тозъ членъкъ и да глѣда да се улови, ако е виновенъ. Комиссията е имала туй предъ видъ, зарадъ туй е турила тозъ членъ, за да може да се контролира, да не ходятъ хората контрабанда отъ село въ село и отъ община въ община.

Докладчикъ: Азъ щѣхъ да кажа нѣкои отъ сѣшитѣ объяснения, които г-нъ Паничерски каза, че ако хванемъ да променимъ думитѣ „има право да располага съ имотѣтъ си“, то ще излѣзе „правоспособность“; обаче първото е по ясно.

Стамболовъ: Азъ мисля, че трѣба да помнимъ, какво сме писали по напредъ. Тука направихме единъ законъ за адвокатитѣ, въ който се казва, че общинитѣ ще даватъ свидѣтелства за правоспособността на адвокатитѣ, даже нѣкои общини взематъ по 2 пола, за да дадатъ такова свидѣтелство. (Гласове: иматъ си права.) Какво нѣщо ще каже, да располага съ имотѣтъ си? Да бѣде правоспособенъ, да не бѣде подъ опекуинство и т. н.; ще каже, че чл. 3-й не трѣба да се исхвърля. Азъ моля, да четете заглавието на тѣзи алинеи (Чете:)

„Ако нѣкой български подданикъ желае да се прѣмѣсти отъ една община въ друга, тогава тѣхъ послѣдния община е длъжна да го приеме за свой членъ.“

3) Ако желае да постѣпи въ общината, въ която има недвижимъ имотъ или търговия, или занаятъ, или въобще нѣкое отъ закона дозволено занимание.

Значи, защото желае. Тогава когато се казва по горѣ, че желае, защо да се казва и тука; или само да повторимъ сѣщото, което се е казало по горѣ?

Що се касае за общественитѣ моралъ, моля да се махне това нѣщо. Какво било общественъ моралъ, никой не разясни до сега и ако да се разяснеше, можеше да се приеме. Освѣнъ това питамъ азъ за осъденитѣ за престѣпления хора, че когато одного

не приема никоя община, тогава какво ще прави такъвъ человекъ?

Най сѣтнѣ още друго нѣщо: за осжденитѣ хора направихме избирателенъ законъ, който казва, че се лишаватъ отъ политически и граждански правдини и че не може да бжде избирателъ онзи, който е направилъ мошенничество, кражба и пр. Сега питамъ, защо да повтаряме туй и въ тозъ законъ? Като направихме да не може да бжде избирателъ, и сега направихме да не може да бжде членъ въ никоя община, тогава у насъ става като въ Китай. Излиза, че ще бжде по хубаво, щото такъвъ престжнникъ да бжде въ затворъ, отъ колкото да го пустнете и тогава трѣба да се дадатъ по много пари за тъмницитѣ. За това предлагамъ да се тури забѣлѣжка за това нѣщо, а „правоспособность“ трѣба да се замѣни. Гдѣто се говори за чуждитѣ подданници, желая да се исхвърли всичката тая алинея, защото я има въ Конституцията; ако ли пъкъ се тури, то да се тури както е въ Конституцията.

Цеко Петковъ: Тукъ г-нъ Стамболовъ рѣче за общинитѣ, че человекъ ако ще, нѣка говори, ако не ще да дойде, нека мълчи. Тука бой нѣма, но има хора лопови, които въ понедѣлникъ да попиятъ, въ

срѣда воля и душа, четвъртъкъ Спасовденъ, петѣкъ — Св. Петка, сѣбота — на пазаръ и т. н. това не е ли крадение? И ако общината нѣма сила да го извади тогава, какво ще стане?

Ер. Гешовъ: Като мисля, че станаха довольно разговори върху тозъ членъ, то моля Събранието да се растури и утрѣ на дневния редъ да се разиска сѣщия членъ.

М-ръ Каравеловъ: Моля ви се, азъ именно желая да поддържа предложението на г-на Ер. Гешова. Часа е вече 6 и засѣданието може да се отложи до утрѣ.

Стамболовъ: Азъ не зная, какъ се съгласява г-нъ Министръ на Финансиитѣ съ г. Еремия Гешова, да се растури Събранието, когато само Князътъ може да го растури.

М-ръ Каравеловъ: Да се отложи.

Предсѣдатель: Съгласно ли е Нар. Събрание да се распустине? (Гласове: съгласно.) Тогава утрѣ на дневния редъ ще слѣдваме сѣщия докладъ.

За сега засѣданието се затваря.

(Конецъ 6 часа.)

Предсѣдатель: **Н. Сукнаровъ.**

Подпредсѣдатели: { **С. Стамболовъ.**
Т. Пановъ.

Секретари: { **Ив. Даневъ.**
Хр. Баларевъ.
В. П. Золотовъ.
Хр. Бръснаровъ.
П. Станчовъ.
Хр. Грънчаровъ.
Райчо Поповъ.
В. Радославовъ.

Управитель на стенографическото бюро А. Безеншекъ.